

LUNDS
UNIVERSITET

Socialhögskolan

Ett komplext fenomen;

Skolpersonals berättelser om arbetet med hemmasittare

Ebba Ulesköld & Johanna Sternskog

Kandidatuppsats SOPB63

HT 2023

Handledare: Marie Sepulchre

Abstract

Authors: Ebba Ulesköld och Johanna Sternskog

Title: A complex phenomenon; School personnels stories about their work with “staying at home children”

Supervisor: Marie Sepulchre

The purpose of this paper was to gain an in-depth understanding of the phenomenon of “stay-at-home-children” and how the personnel at a school explain their work with pupils who are “stay-at-home children”. We also aimed to explore the opportunities school staff have to prevent pupils from becoming “stay-at-home children” and how they collaborate as a team. This is a qualitative study involved of five semi-structured interviews with six staff members at a school, each with different professional roles such as principal, counselor and special teacher. The theoretical frameworks of our analysis included system theory, Street-Level Bureaucracy and discretion. Our study revealed that personnel at this particular school approached working with “stay-at-home children ” in a highly individualized manner, tailoring their methods to each pupil's specific needs due to the complexity of the phenomenon. Additionally, the school staff reported strong cooperation in dealing with “stay-at-home children”. When asked about underlying causes, participants often mentioned either a diagnosis or some form of mental health issue.

Despite having a relatively large budget compared to other schools, our findings indicated that resources were perceived as a challenge. Notably, participants viewed "stay-at-home children" as more of an individual problem than a structural one.

Keywords: *“stay-at-home children”, cooperation, discretion*

Sammanfattning

Författare: Ebba Ulesköld och Johanna Sternskog

Titel: Ett komplext fenomen; Skolpersonals berättelser om arbetet med hemmasittare

Handledare: Marie Sepulchre

Syftet med vår uppsats var att få en fördjupad förståelse för fenomenet hemmasittare och hur skolpersonal berättar kring arbetet med denna typ av elever. Vidare ämnade vi undersöka vilka möjligheter skolpersonal beskriver sig ha för att förebygga att elever blir hemmasittare samt hur skolpersonal samarbetar som ett team. Studien, av kvalitativ karaktär, baserades på fem semistrukturerade intervjuer med sex olika individer som arbetade på skolan. Personalen som intervjuades innefattade olika roller på skolan som rektor, kurator, bildlärare och speciallärare. Teoretiska ramverk som användes för vår analys inkluderade systemteori, Street-Level Bureaucracy och handlingsutrymme. Resultatet från studien indikerade att personal vid denna skola tillämpade en synnerligen individualiserad metodik i arbetet med elever som är hemmasittare. Anpassningar gjordes efter vad som fungerade bäst för varje specifik elev, och varje fall betraktas som unikt, givet fenomenets komplexitet. Vidare framkom det att skolpersonalen betonade ett bra samarbete sinsemellan kring hemmasittare. Vid fråga kring tankar om gemensamma faktorer kring bakomliggande orsaker för elever som är hemmasittare nämnde respondenterna ofta en diagnos eller psykisk ohälsa. En central observation var även att resursbrist upplevdes som ett problem, trots att skolan disponerade över en relativt stor budget jämfört med andra skolor – en aspekt som personalen var väl medveten om. Slutligen konstaterades att hemmasittare betraktades som en individuell problematik snarare än ett strukturellt problem.

Nyckelord: *hemmasittare, samarbete, handlingsutrymme*

Förord

Inledningsvis vill vi tacka våra sex respondenter som ställde upp på intervju och gjorde denna uppsats möjlig att skriva. Era svar har gett oss en ny syn på ämnet och vi har fått nya lärdomar. Avslutningsvis vill vi tacka vår handledare Marie Sepulchre som handlett uppsatsen och hjälpt oss se saker ur nya synvinklar och perspektiv.

Abstract	2
Sammanfattning	3
Förord	4
1. Inledning	7
1.1 Problemformulering och bakgrund	7
1.2 Frågeställningar och syfte	9
1.3 Avgränsningar	9
2. Forskningsläge	9
2.1 Samverkan och riktlinjer	10
2.2 Policys och bestämmelser	11
2.3 Komplexitet	12
2.4 Vikten av relationer i skolan.	13
2.5 Långsiktiga effekter av skolfrånvaro	14
2.6 Sambandet mellan frånvaro och psykisk ohälsa	14
2.7 Relevans för vår undersökning	15
3. Teoretiskt ramverk	16
3.1 Introduktion	16
3.2 Lipsky's Street-Level Bureaucracy	16
3.2.1 Gräsrotsbyråkrati	16
3.2.2 Handlingsutrymme	17
3.3 Systemteori	17
3.3.1 Transaktioner, homoeostas och equifinality	18
3.4 Val av teorier	19
4. Metod	19
4.1 Val av metod	20
4.2 Datainsamlingsmetod	21
4.3 Urval	21
4.4 Tillvägagångssätt	22
4.4.1 Arbetsprocess	24
4.4.2 Analysförfarande	25
4.5 Metodens tillförlitlighet	26
4.5.1 Äkthet	27
4.6 Etik	28
5. Analys	29
5.1 Anpassning i en privilegierad kommun	29
5.2 Vikten av samarbete och relationsbyggande kring elever som är hemmasittare	34
5.3 Den oundvikliga psykiska ohälsan	38

6. Resultat	40
6.1 Hur beskriver skolpersonalen sitt handlingsutrymme när de arbetar med hemmasittare och hur beskrivs samverkan kring dessa elever?	40
6.2 Vilka möjligheter beskriver skolpersonalen att de har för att arbeta preventivt med hemmasittare?	41
6.3 Hur beskriver skolpersonalen att de arbetar med de elever som redan är hemmasittare?	42
7. Avslutande diskussion	43
7.1 Sammanfattande diskussion	43
7.2 Diskussion kring metod	46
7.3 Begränsningar	46
7.4 Framtida forskning	46
8. Referenser och bilagor	48
Bilaga 1: Informationsbrev	51
Bilaga 2: Samtyckesblankett	52
Bilaga 3: Intervjuguide	53

1. Inledning

”Hemmasittare” är ett begrepp som beskriver elever som har problematisk skolfrånvaro, inte går till skolan regelbundet eller skolvägrar. Det finns ingen entydig definition av begreppet men gemensamt är att det innefattar elever som är ogiltigt frånvarande från skolan en längre tid. I vår text används begreppet hemmasittare för att beskriva elever som inte går i skolan eller som har hög skolfrånvaro. Under vår skolgång har vi själva mött hemmasittare i form av klasskompisar som inte går till skolan överhuvudtaget eller som bara dyker upp ibland. Som socionom kan vi möta skolbarn på flera olika sätt och då även hemmasittare. Exempelvis vid arbete som skolkurator, arbetande på BUP eller andra myndigheter, något vi upptäckt under denna studie. Att vara hemmasittare påverkar många aspekter av ett barns liv och konsekvenserna kan bli stora om man fortsätter låta barnet gå hemma. I följande studie kommer fenomenet hemmasittare att behandlas från skolans perspektiv och se till hur personal på en skola i Skåne berättar om arbetet med detta komplexa fenomen.

1.1 Problemformulering och bakgrund

Skolfrånvaro är ett omdiskuterat ämne och år 2017 publicerades den statliga utredningen *Saknad - uppmärksamma elevers frånvaro och agera* (SOU 2016:94). Begreppet frånvaro är inte definierat i skolans författning utan det är upp till skolan att avgöra om en elev varit närvarande eller inte (Skolverket 2023). I Sverige är det skolplikt för barn som är eller ska vara folkbokförda i landet och faller inom åldersramen för grundskolan (Skollag (2010:800) 7 kapitlet 2 § och 29 kapitlet 2 §). Trots detta finns det elever som är frånvarande från den obligatoriska skolan utan giltiga skäl till det. Det är vårdnadshavarens skyldighet att se till att deras barn går till skolan, samtidigt som skolan är skyldig att kontrollera att alla elever kommer till skolan (Skolverket 2010). Skolgången är en viktig del av barnens utveckling och bidrar till deras sociala och emotionella utveckling. Barn som har problematisk skolfrånvaro har i större utsträckning kunskapsluckor och betyg som inte är fullständiga. Ofullständiga betyg har i sin tur påverkan på deras framtida debut på arbetsmarknaden vilket kan leda till utanförskap i samhället (Davidsson 2021).

Det är skolans ansvar att se till att eleverna genomför sin skolgång och att vid en hög frånvaro vidta åtgärder för att komma till rätta med problemet så att skolplikten efterlevs (JP Infonet 2019). Huvudmannen ansvarar att eleverna fullföljer sin skolgång anges i 7 kap. 22 § skollagen. Med detta tillkommer en skyldighet från huvudmannen att vidta de åtgärder som krävs för att samtliga elever ska få den utbildning de är berättigade till. Vid upprepad eller längre frånvaro ska rektorn se till att frånvaron skyndsamt utreds för att skolan ska kunna sätta in anpassade åtgärder för att tillgodose elevens utbildning (JP Infonet 2019).

Ansvaret faller på skolan att arbeta aktivt med att förebygga och åtgärda frånvaro samt att främja till skolnärvaro (Skolverket 2023). Problematisk skolfrånvaro, hemmasittare eller skolvägran syftar på att barn är frånvarande från den obligatoriska skolan under en längre tid. Det kan också handla om att de upplever skolgången som problematisk och en stress att återvända till skolan efter en längre tids frånvaro. De ovannämnda begreppen är aspekter som utgör en stor utmaning för barn, föräldrar och skolpersonal (Davidsson 2021). Vidare skriver Davidsson (2021) hur tidigare forskning visar på behovet av att upptäcka den problematiska frånvaron tidigt för att ha möjlighet att förhindra negativa konsekvenser som uppstår på kort- såväl som lång sikt. Att arbeta med förebyggande insatser ses som en byggsten för att motverka problematisk frånvaro. Detta genom att arbeta med anpassningar för barn med funktionsnedsättningar, arbeta aktivt mot mobbning och främja en god arbetsmiljö i skolan. När frånvaron väl är ett faktum hos eleverna krävs individanpassade interventioner då varje fall är komplext (Davidsson 2021). Arbeta för att hitta motivation att återgå till skolan, stärka barnets självförtroende samt skapa goda relationer till pedagoger liksom klasskamrater är det som bör ligga som fokus (ibid.). Hemmasittare är ett komplext fenomen där det inte finns någon enkel lösning eller förklaring till problemet trots att många forskare och kunniga inom ämnet försöker att förenkla och förklara det. Det går inte att se enskilda aspekter utan det gäller att identifiera på vilket sätt problemet är komplext och hur arbetet och interventioner påverkas av detta för att kunna arbeta med hemmasittare som ett fenomen.

1.2 Frågeställningar och syfte

Vårt syfte är att få en fördjupad förståelse för elever som är hemmasittare och komplexiteten kring det. Detta genom att undersöka hur skolpersonal berättar om arbetet som utförs med dessa elever. För att uppnå detta syfte kommer studien utgå utifrån följande fråga med respektive två följdfrågor:

- Hur beskriver skolpersonalen sitt handlingsutrymme när de arbetar med hemmasittare och hur beskrivs samverkan kring dessa elever?
 - Vilka möjligheter beskriver skolpersonalen att de har för att arbeta preventivt med hemmasittare?
 - Hur beskriver skolpersonalen att de arbetar med de elever som redan är hemmasittare?

1.3 Avgränsningar

Vi har valt att avgränsa studien till endast en grundskola och vi har även valt en skola som ligger i en kommun där hushållen har en hög disponibel inkomst i förhållande till andra kommuner. Anledningen till att vi endast har valt en skola är för att vi med vår studie inte vill göra en jämförelse, utan vi vill se hur personalen på denna skola berättar om sitt arbete med hemmasittare. Vi valde en skola i en "rik" och resursrik kommun eftersom vi tyckte det var en intressant linje att gå för att se hur personalen på skolan berättar och beskriver sitt arbete med hemmasittare.

2. Forskningsläge

Utifrån vårt syfte och frågeställning har vi undersökt det tidigare kunskapsläget genom att läsa forskning relaterat till ämnet. Vid sökningar i LubSearch och Google Scholar var orden som givit bäst resultat till vårt ämne; *student teachers relationship*, *student absence*, *absences in*

schools, skolfrånvaro och *hemmasittare*. Den tidigare forskningen kommer att presenteras i detta kapitel utifrån följande teman; Samverkan och riktlinjer, Policys och bestämmelser, Komplexitet, Vikten av relationer i skolan, Långsiktiga effekter av frånvaro och Sambandet mellan frånvaro och psykisk ohälsa för att exemplifiera forskningsfältet.

2.1 Samverkan och riktlinjer

Skolfrånvaro hos barn och ungdomar som varit frånvarande under en längre tid är ofta en komplex situation bestående av olika problem där det kan behövas hjälp utifrån olika typer av insatser och professioner (Ek, Isaksson & Eriksson 2017, s. 60). Efter att skolan gjort en utredning kring den aktuella eleven är det inte ovanligt att bland annat socialtjänst samt barn- och ungdomspsykiatri (BUP) kopplas på ärendet. Samverkan mellan olika myndigheter anses vara viktigt för att eleven ska få rätt typ av hjälp och stöd för att återvända till skolan. I Sverige har man under de senaste åren implementerat olika samverkansprojekt där syftet är att stödja ungdomar som är hemmasittare att komma tillbaka till skolan. Det är även en stöttning för föräldrarna (ibid.). År 2010 trädde nya regler i kraft i både hälso-och sjukvårdslagen och socialtjänstlagen att landsting och kommuner ska vara eniga om samverkan kring individer med psykiska funktionsnedsättningar. Även att elevhälsans ansvar på skolorna ska regleras starkare. Kommuner och landsting tillsammans med barn och ungdomar samt deras föräldrar ska kunna upprätta en individuell plan att den enskilde eleven ska få sina behov upprättade av hälso-och sjukvården, socialtjänsten och där till skolan (ibid.). Ek, Isaksson & Eriksson (2017, s. 60) menar att samverkan runt frånvaro i skolan blir ett intressant fenomen för BUP och socialtjänst då det traditionellt inte är deras problem att hantera men i och med samverkan faller även detta problem till deras förfogande.

Visar en elev med skolplikt hög frånvaro från skolan ska detta skyndsamt rapporteras till vårdnadshavare. Därefter bör skolan utreda vad orsakerna till frånvaron kan vara och fokus bör, från lärarens, håll ligga på skolrelaterade orsaker till frånvaron. Vid misstanke om andra orsaker bör elevhälsan kopplas in för att utföra en bredare utredning av elevens skolsituation, hemsituation, fritid, sociala relationer och den fysiska samt psykiska hälsan. Utefter denna utredning kan eventuellt en anmälan till BUP eller socialtjänst vara aktuell (Ek, Isaksson & Eriksson 2017, s. 63)

För att möjliggöra samverkan beskriver Ek, Isaksson & Eriksson (2017, s. 64) kontakt som en viktig aspekt för samråd och bedömning. Här beskrev socialtjänsten att det bästa hade varit om skolan var den som tog kontakt med BUP vid behov eller att föräldrarna var de som tog kontakten. Detta i stället för att gå via socialtjänsten. En lyckad samverkan innebär också att skapa rutiner i arbetet där kollegial handledning ligger som fokus för att kunna lära av varandra. Vidare beskriver Ek, Isaksson & Eriksson (2017, s. 65) hur resurser var ett tydligt hinder för samverkan och i detta fall handlade det om vilken myndighet som skulle stå för kostnaden. De bristande resurserna och den egna viljan att inte belasta sin egen budget gjorde att ansvaret sköts mellan verksamheterna. Som resultat visade Ek, Isaksson & Eriksson (2017, s. 73) att svårigheter i samverkan ofta uppstår när och ifall ungdomarna har komplexa problem vilket gör att ungdomar riskerar att hamna mellan stolarna. Ett sätt att förhindra detta är ifall verksamheterna har en kontinuerlig kontakt och dialog med varandra för att främja samarbetet.

2.2 Policys och bestämmelser

Arvidsson och Vesterberg (2020, s. 10) skriver hur skolplikten som finns idag är utmanad utifrån en analys av statliga lagar och policy dokument, skollag, förordningar, föreskrifter och vägledningar som alla på något sätt talar om hur frånvaro ska hanteras. Utifrån en av portalparagraferna i skollagen står det att alla barn som bor i Sverige har rätt till utbildning från de året de fyllt sex år (Skolverket 2019). Hur skolplikten ska efterlevas och vilka den innefattar varierar mellan rådande lag-och förordningstexter kring ämnet. Arvidsson och Vestberg (2020, s. 13) skriver även hur det finns en gråzon gällande fullgörandet av skolplikten. Detta då det finns sätt att frångå den vanliga skolplikten och i stället fullgöra den på annat sätt. På så vis kan det diskuteras kring ojämna förhållanden när det kommer till skolplikt, att vissa elever behöver vara på plats och andra inte.

Det är på vårdnadshavare som ansvaret vilar att barnen infinner sig i skolan vilket kan bidra till ojämlikheter hos eleverna utifrån vilket stöd de får hemifrån. Arvidsson och Vestberg (2020, s. 14) skriver att det finns ett samband mellan vårdnadshavarnas utbildningsnivå och elevers skolprestation. Som nämnt ovan är det vårdnadshavarna som tillskrivs ansvaret för att barn går i

skolan men det är hemkommunen som har ansvaret att barnet får den utbildning som de har rätt till. Om detta inte uppfylls så måste kommunen vidta åtgärder.

Det Arvidsson och Vestberg (2020) vill belysa är otydligheter kopplat till de statligt formulerade riktlinjerna kring hantering av avsteg från skolplikten och av skolfrånvaro. Alla lag- och policydokument som berör skolfrånvaro på något sätt lämnar över det ingripande ansvaret till lokala aktörer som får tolka och hantera ämnet i fråga. Frågan blir då om skolfrånvaro är en lokal angelägenhet som kan skiljas från olika kommuner och skolor. Utifrån de politiska diskursiva otydligheter kring skolfrånvaro och skolplikt kan olika tolkningar göras vilket riskerar godtycklighet när det kommer till tillämpning av de aktuella policys och reglerna (ibid.)

2.3 Komplexitet

Skaaning Knage (2023) skriver hur forskare är överens om att bakgrunden till skolfrånvaro är komplext och grundat i flera olika aspekter. Han vill belysa faktumet att det dock inte går att komma till konsensus med de bakomliggande orsakerna till problematisk skolfrånvaro. Utan att istället se till sätt att analysera komplexiteten i varje enskilt fall. Skaaning Knage (2023) undersöker Julie, en tolvåring som inte går till skolan. Syftet är att se till vilka aspekter som kan ligga till grund för hennes problematiska skolfrånvaro och försöka förstå problemet. Skaaning Knage (2023) kategoriserar ”problemen” i fyra huvudkategorier som tar upp olika aspekter kring problemet. ”Loneliness and Exclusion” är den första kategorin som benämns och tar upp hur Julie kände sig ensam när hon väl var i skolan. Ett upplevt utanförskap i tidig ålder ligger som grund för hennes tankar om att ingen vill vara med henne om hon skulle återvända till skolan. Problemet med utanförskap har visat sig både under lektionstid och på raster och under andra aktiviteter som görs i skolan. När problemen i skolan har tagits upp med lärare har svaret varit att det är Julie som är problemet och där ändringen måste ske. På så sätt har Julie förlorat sitt förtroende till läraren och där finns ingen relation att bygga vidare på.

Skaaning Knage (2023) nämner sedan ”Dyslexia and being age-inappropriate”. Julie har svårt med läsningen och läser på en åttaårings nivå trots hennes ålder som är tolv. Trots anpassning i skolan med extra stöd har detta inte varit hjälpsamt. Skolarbetet har då upplevts vara mycket och överväldigande eftersom det inte går att hänga med i jämnårigas tempo. Att inte hänga med i de

jämnårigas takt beskriver Julie som konstigt och att även andra upplever henne som konstig. Utöver detta har det visat sig att de aktiviteter som Julie tycks vilja göra på rasterna inte varit uppskattade av klasskompisarna och inte heller varit passande för deras ålder. Vidare skriver Skaaning Knage (2023) om ”Smartphones and social media” som en pusselbit. Julie berättar att man måste ha rätt kläder och märken för att passa in. Även att en ”smartphone” är viktigt för att ha sociala medier och kommunicera via dessa. Utifrån Julie är mobiltelefoner och sociala medier en existentiell del av livet hos de jämnåriga flickorna och då hon inte har det blir hon utanför. Skaaning Knage (2023) nämner även “School absence and psychological assessments” där frånvaron i sig beskrivs som en viktig aspekt i problemet. Att vara frånvarande från skolan förvärrar hennes problem med utanförskap, vilket i sin tur leder till att hon vill fortsätta vara frånvarande. Hon har inget som drar henne tillbaka till skolan och att återvända ser hon inte som en lösning på hennes problem. Att återvända till skolan beskriver hon som en press och stress vilket bygger på känslan av att inte vilja återvända. Julie beskriver att när hon fått hjälp från yrkesprofessionella riktar sig åtgärderna enbart åt saker som hon kan ändra förhållande till skolan. När inget av detta har fungerat och inget annat har gjorts har Julie gett upp på att försöka och då förlorat sitt förtroende till de professionella.

Med detta vill Skaaning Knage (2023) återigen belysa komplexiteten kring problematisk skolfrånvaro. Genom att se till en elev blev det tydligt hur olika aspekter samspelar med varandra och bidrar till fenomenet. Därav menar Skaaning Knage (2023) att det inte går att se till en generell lösning när det kommer till problematisk skolfrånvaro utan det handlar om att se till de enskilda fallen och individerna bakom det.

2.4 Vikten av relationer i skolan.

Longobardi et al. (2022) skriver om vikten av en bra relation mellan lärare och elever. Författarna skriver att lyhörda lärare tenderar att främja ett prosocialt beteende hos elever och därmed minska konflikter i och utanför klassrummet. Detta leder i sin tur till att risken för mobbning i skolan minskar. Syftet med studien var att undersöka kvaliteten på relationen mellan elever och lärare samt elevernas sympati bland kamraterna i skolan. Resultaten visade att risken att bli utsatt för mobbning och kränkning var positivt associerad med konflikter mellan elev och

lärare och negativt associerad med elevers sympati för varandra. Studien visade att när en lärare visade hög lyhördhet minskade risken för konflikter mellan lärare och elev samt elevens risk att bli utsatt för mobbning i skolan. Om en relation mellan elev och lärare är konfliktfylld ökar också risken för mobbning i skolan. Detta kan bero på att läraren inte är motiverad att hantera konflikter mellan eleverna samtidigt som lärarens konflikthantering inte är särskilt effektiv. Lärarens beteende kan spegla hur de känner kring en elev, vilket i sin tur kan främja kamraternas attityd till eleven. Om läraren ogillar en elev är risken högre att andra elever tar efter och också börjar ogilla en elev, skriver Longobardi et al. (2022). Det finns ett stort samband mellan positiva relationer mellan lärare och elev och social acceptans i skolan.

2.5 Långsiktiga effekter av skolfrånvaro

Cattan et al. (2023) skriver om de långsiktiga effekterna hos elever som har hög frånvaro i skolan. En längre tids frånvaro i grundskolan kan påverka eleverna på lång sikt. Frånvaron kan leda till sämre akademiska resultat vilket kan påverka individens utbildning på sikt och därmed också framtida arbete. Frånvaron orsakar små förluster av inläring, vilket leder till större förluster av kunskap. Det blir en snöbollseffekt där en sak leder till en annan. Studien som Cattan et al. (2023) genomförde visade att om elever ökar sin frånvaro under en årskurs i tio dagar, ledde det till att betygsgenomsnittet minskade med 4,4%. Detta kan påverka elevens chanser att komma in på gymnasiet. Författarna menar att frånvaro beror i hög grad på att elever isolerar sig själva och om frånvaron inte kompenseras på ett bra sätt kommer det ge långsiktiga konsekvenser, främst i form av få möjligheter till jobb och förlorad inkomst.

2.6 Sambandet mellan frånvaro och psykisk ohälsa

Hancock et al. (2021) skriver i sin studie hur sambandet undersökts mellan skolfrånvaro och psykisk ohälsa samt hur det varierar utifrån fyra riskfaktorer. Datan kom från en nationell representativ undersökning av barn och ungdomars psykisk ohälsa i Australien. Studien uppskattade även andelen frånvaro som associerades med psykisk ohälsa. De fyra riskfaktorerna som studien undersökte var “på rätt spår”, “ej tillräckligt med resurser”, “oro för barn” samt

“överväldigande”. Frånvaron var 1,8 gånger högre bland elever som klassades som “ej tillräckligt med resurser”, 1,7 gånger högre för de som klassades för “oro för barn” och 3,0 gånger högre för de som klassades som “överväldigande” än de studenter som var “på rätt spår”. Vidare hade elever med ångest eller depression 1,2 gånger högre frånvaro. Det fanns inget stöd i den hypotes som först fanns kring att elever som uppfyller många riskfaktorer för problematisk frånvaro, skulle få ytterligare problem om de även led av ångest eller liknande problematik. Psykisk ohälsa stod dock för ungefär 8,6% av frånvaron bland gymnasieelever (åk 7-12) och 2,4 % bland grundskoleelever (åk 1-6). Effekterna av psykisk ohälsa bör ses i samband med de sociala sammanhang som är relaterade till både psykisk ohälsa och elevers frånvaro. Elever som lider av psykisk ohälsa har dock en större risk att drabbas av flera riskfaktorer som kan förknippas med skolfrånvaro. Därav kan deras skolresultat påverkas och problemet med frånvaro blir komplext. Hancock et al. (2021) menar då att för att hantera elevers frånvaro borde man se över alla faktorer som kan leda till frånvaro och inte bara enskilda faktorer såsom psykisk ohälsa.

2.7 Relevans för vår undersökning

Utifrån den tidigare forskningen som vi tagit del av ovan får vi insikter i de långsiktiga konsekvenserna av att elever inte går till skolan, hur viktigt det är med bra relationer till vuxna i skolan samt hur psykisk ohälsa spelar in när elever är hemmasittare. Den tidigare forskningen har även gett oss kunskaper kring de policys som finns samt hur man kan samverka kring problemet. Vi får även en inblick i hur komplext problemet är och därför är det också svårt att finna en lösning som passar för alla. Något vi inte fann i den tidigare forskningen är hur fenomenet hemmasittare tar sig uttryck på privilegierade skolor med mycket resurser samt hur det framställs, vilket är något vi ska undersöka.

3. Teoretiskt ramverk

3.1 Introduktion

Detta kapitel kommer att presentera de teoretiska ramverken som använts för analys av det empiriska materialet. Lipsky (2010) teori om Street-Level Bureaucracy redogörs med hjälp av begreppen *gräsrotsbyråkrati*, *policy*, *företrädarskap* och *resursbegränsningar*. Även Healy (2023) systemteori kommer att förklaras med begreppen *homeostas*, *entropi* och *equifinality*.

3.2 Lipsky's Street-Level Bureaucracy

Street-Level Bureaucracy är ett teoretiskt ramverk av Michael Lipsky (2010) och är en av de teorier som används vid analys av resultatet. På svenska är begreppet för Street-Level Bureaucracy gräsrotsbyråkrati och det som kommer att användas vid tillämpning av Lipsky (2010). Syftet med användandet av gräsrotsbyråkrati (Lipsky 2010) är att se till hur skolpersonal berättar om sitt arbete med hemmasittare och vilket handlingsutrymme de har i frågan. Lipskys teori blir synlig i vårt fall utifrån hur gräsrotsbyråkrater splittras i frågan om att vilja hjälpa till, samtidigt som de behöver förhålla sig till de resurser som finns tillgängliga inom organisationen och de riktlinjer som byggts upp för den rådande organisationen.

3.2.1 Gräsrotsbyråkrati

Gräsrotbyråkrater betraktas som offentligt anställda tjänstemän. Lärare och annan skolpersonal som arbetar med eleverna är ett tydligt exempel på gräsrotsbyråkrater (Lipsky 2010, s. 4). Dessa gräsrotsbyråkrater har ett stort handlingsutrymme att använda i sitt arbete samtidigt som de styrs av givna riktlinjer över hur arbetet bör utformas. Vidare beskriver Lipsky (2010, s. 4) att de givna riktlinjerna inte alltid är tydliga vilket gör att gräsrotsbyråkraterna utformar egna policies genom deras tillvägagångssätt av arbetet. Något som är omdiskuterat kring gräsrotsbyråkrati är att utförandet av arbetet sker i direkt kontakt till klienten där klienten också är i fokus. Många av besluten tas på plats och i direkt anslutning till den aktuella klienten (Lipsky 2010, s. 9).

Gräsrotsbyråkrater förväntas vara företrädare för sina klienter vilket beskrivs av Lipsky (2010, s. 73) som ett företrädarskap. Detta företrädarskap förväntas både riktas till klienterna för att

gräsrotsbyråkraterna med deras kunskap och färdigheter företräda de på bästa sätt, samtidigt som gräsrotsbyråkraterna ska förhålla sig till de riktlinjer och begränsningar som finns inom den aktuella organisationen. Företräderskapet (Lipsky 2010, s. 73) används i vår analys för att se till det empiriska materialet som samlats in.

3.2.2 Handlingsutrymme

Något som kännetecknar gräsrotsbyråkraternas arbete är det stora handlingsutrymmet som de har till sitt förfogande vid beslutsfattande. Detta behövs då de ser till enskilda individers komplexa fall (Lipsky 2010, s. 14). Handlingsutrymmet behövs för att kunna utföra arbete med de enskilda individerna och ha möjlighet att anpassa sanktionerna efter behovet. Det fria handlingsutrymmet och de ofta otydliga riktlinjerna inom organisationen bidrar till att anpassning av beslut kan ske utifrån enskilda fall men även att det finns en osäkerhet kring beslutsfattande. Handlingsutrymmet ger utrymme för fria och egna tolkningar som skolpersonalen gör vilket inom en organisation kan leda till skapandet av policys för att förtydliga sina egna arbetssätt. Handlingsutrymmet som ges innebär dock att gräsrotsbyråkraterna förväntas fatta beslut och utöva diskretionär bedömning inom sitt arbetsområde. Då gräsrotsbyråkraterna arbetar med komplexa fall som ofta behöver situationsanpassas beskrivs handlingsutrymmet och de policys som utvecklas som något nödvändigt. Detta då det inte är möjligt i gräsrotsbyråkraters arbete att följa specifika instruktioner som är förutbestämda och förväntas omfatta samtliga situationer som uppstår. Gräsrotsbyråkraternas arbete ses vara för komplext för detta (Lipsky 2010, s. 14). Trots gräsrotsbyråkraternas handlingsutrymme begränsas det av organisationens resurser. Lipsky (2010, s. 24) benämner detta som resursbegränsningar vilket förklarar att gräsrotsbyråkrater generellt sätt har tillgång till minimala resurser vilket i sin tur begränsar handlingsutrymmet som finns till förfogande. Resursbegränsningar används som begrepp för att analysera empirin kring skolans möjlighet att arbeta med hemmasittare utifrån de resurser som finns tillgängliga.

3.3 Systemteori

Den allmänna systemteorin kom från början från Ludwig von Bertalanffy som försökte använda biologisk systemteori på sociala fenomen. Von Bertalanffy hävdade att systemteori var lämplig

att använda för att förklara alla typer av komplexa interaktioner i biologiska, tekniska och sociala system. Vidare menade von Bertalanffy att ur ett systemperspektiv anses problem med psykisk ohälsa skapas genom utbyte mellan individen och dennes miljö, snarare än från det individuella psyket. Teorin utmanade de psykoanalytiska ramar som var dominerande inom bland annat socialt arbete och psykiatri. Von Bertalanffy menade att istället för att fokusera på det förflutna, skulle man fokusera på nuet och försöka få individer med psykiska besvär att fokusera på framtida mål (Healy 2023, s. 130f).

3.3.1 Transaktioner, homoeostas och equifinality

Healy (2023, s. 132ff) beskriver olika begrepp, bland annat transaktioner som innebär att det är den professionellas roll att förstå transaktionerna mellan en individ och dennes omgivning, samt främja transaktionerna som sker. Men fokus på transaktion försöker socialarbetaren förstå input från individ och miljö samt genomströmningar mellan individ och miljö. Om vi utgår från en elev som inte vill gå till skolan skulle en transaktionsanalys innebära att försöka förstå om det är något i miljön som bidrar till att barnet inte trivs och om det i så fall går att sätta in stöd som skulle kunna förbättra situationen för barnet.

Begreppet homoeostas syftar på en biologisk organisms benägenhet att behålla en form av operativ balans i de interna processerna eller att om inget annat hålla processer inom angivna gränser. Att använda begreppet på ett barn som vägrar gå till skolan skulle innebära att vi kan känna igen motstånd mot förändring hos barnet och de system som de verkar i. Skolan kan motstå förändring eftersom en anpassning för barnet kan innebära att andra delar av skolan inte får lika mycket tid och uppmärksamhet. Det måste således säkerställas att skolans resurser fördelas på ett bra sätt.

Begreppet equifinality innebär ett antagande om att det finns fler än en lösning på ett problem. Använder man detta begrepp på ett barn med skolvägran kan man se att det finns flera sätt att lösa problemet på. Så istället för att söka efter en lösning måste man överväga flera olika metoder som kan lösa problemet med skolvägran.

Det riktas kritik mot systemteorin då den är beroende av diffusa begrepp och har ett fokus på interaktionen mellan individen och dennes närmaste miljö. Det finns inte möjlighet att inom ramen för modellen ta upp bredare system och större strukturer. Begreppet systemjämvikt leder till ett för stort fokus på systemunderhållsfunktioner och negativa återkopplingar som upprätthåller problem. (Healy 2023, s. 134)

3.4 Val av teorier

Lipsky (2010) Street-Level Bureaucracy och Healy (2023) systemteori är de teorier vi har utgått ifrån för att kunna analysera vår empiri. Healy's (2023) har haft som syfte att förstå skolan som enhet i ett större system medan Lipsky's (2010) har varit för att se till skolpersonalens utförande av gräsrotsbyråkrati i samband med hemmasittare. Utifrån systemteorin (Healy 2023) har det varit möjligt att se hur skolan arbetar både i sin helhet och hur olika delar, skolpersonal, interagerar med varandra i arbetet. Med utgångspunkt i hemmasittare är det möjligt att se hur det uppstår utifrån olika faktorer med systemteorin. Med Street-Level Bureaucracy (Lipsky 2010) går det att se hur skolpersonalen på olika sätt arbetar med hemmasittare. Den gör det även möjligt att se till de utmaningar och möjligheter som finns i själva arbetet med hemmasittare. Teorierna har använts som komplement till varandra för att se till hur skolan ur ett holistiskt perspektiv arbetar med hemmasittare. De två teorierna gör det möjligt att se till analyser både på individnivå men även på institutionell nivå.

4. Metod

I detta kapitel kommer den valda metoden att presenteras och motiveras. Här kommer en presentation av datainsamlingsmetoden, urvalet, tillvägagångssättet och arbetssättet. Hur vårt analysförfarande har sett ut kommer även att tas upp i detta kapitel. Slutligen avslutas detta kapitel med diskussion kring metodens tillförlitlighet, äkthet av studien samt etiken som tagit i beaktande vid utförandet av den.

4.1 Val av metod

Vi har valt att använda oss av en kvalitativ metod för att genomföra vår studie. Detta då den kvalitativa metoden har som inriktning att söka förståelse av hur människor uppfattar saker och ting samt förstå deras uppfattning av verkligheten (Bryman 2018, s. 372). För oss blir denna metod aktuell då vi vill förstå hemmasittare utifrån personalens berättelser om dessa elever på skolan. Med denna metod blir det möjligt för oss att förstå hemmasittare utifrån skolpersonalens berättelser om hur arbetet med dessa elever ser ut. Eftersom hemmasittare är ett komplext fenomen är den kvalitativa forskningen lämpad för oss. Detta beskriver Bryman (2018, s. 373) kring hur data som samlas in används för att förstå beteenden, värderingar och åsikter utifrån den aktuella kontexten.

Bryman (2018, s. 29) beskriver ett induktivt förhållningssätt där man utgår ifrån att teorin är resultatet av en forskningsansats. Detta innebär att man drar slutsatser som är generaliserbara utifrån de observationer som görs under insamling av data. Teorin som vi valt har applicerats utefter studiens resultat i stället för att göra det i förväg. Då vi valde att undersöka hur skolpersonal berättar om sitt arbete och förstår hemmasittare ansåg vi att det induktiva förhållningssättet var bättre lämpat för att inte bli begränsade vilket är lätt hänt vid användning av deduktion. Genom att intervjua personal med olika roller i skolans organisation blir utfallen flera och utefter det kunde slutsatser dras från den empiriska datan som samlats in.

För att se till begränsningarna av en kvalitativ metod går det att se till att den inte når ut till den stora massan på samma sätt som en kvantitativ undersökning kan göra. Genom en kvantitativ undersökning hade det varit möjligt att se till flera olika skolor och jämföra skolpersonalens attityder kring hemmasittare. Då vi inte valde att se till attityden utan ville ta reda på hur skolpersonal pratar och berättar om deras arbete med hemmasittare som ett komplext fenomen får vi genom en kvalitativ undersökning ett bättre djup på materialet som hämtas in (Bryman 2018, s. 229f).

4.2 Datainsamlingsmetod

Vi valde semistrukturerade intervjuer för flexibiliteten som det ger. Det som kännetecknar en semistrukturerad intervju är att forskaren har en lista över ett antal teman/övergripande frågor som är förhållandevis specifika, det är de som ska beröras i intervjun. Personen som intervjuas har stora möjligheter att själv utforma sina svar. Frågorna behöver inte komma i en specifik ordning, och det finns möjlighet att lägga till frågor eller att ställa följdfrågor. I det stora hela kommer dock frågorna i den ordningen som anges i intervjuguiden (Bryman 2018, s. 416). Intervjuguiden (se bilaga 3) har vi utformat för att kunna besvara våra frågeställningar, dock skriver Bryman (2018, s. 420) att frågeställningen inte ska vara så specifik att vi inte är öppna för alternativa idéer. Vi måste bestämma oss för vad vi tycker är viktigt att ta reda på i förhållande till de frågeställningar som vi har. Frågorna bör täcka de områden vi är intresserade av men det ska ske utifrån intervjupersonens perspektiv.

Vi upplever att semistrukturerade intervjuer har varit passande då vi ville att intervjupersonerna skulle prata fritt och då vi fick möjlighet att ställa följdfrågor för att få djup på intervjun. Intervjufrågorna ställdes i den ordning som anges i intervjuguiden uppifrån och ner. Vi märkte att vid tillfällen när vi ställde en fråga fick vi även svar på en annan. Trots detta följde vi intervjuguiden uppifrån och ner. Detta gjorde att vi fick ytterligare svar på frågan som inte nödvändigtvis var samma svar som vi fick innan. Detta gjorde även att intervjupersonerna hade lättare att föra ett mer utvecklat resonemang kring ämnet. Detta gjordes möjligt tack vare en semistrukturerad intervju (2018, s. 416).

4.3 Urval

Utifrån urval av respondenter har vi utgått ifrån ett målstyrt urval för att få kontakt med yrkesverksamma inom rätt område. Vi kontaktade personal på en skola i Skåne i en kommun som har bra resurser och inte dragit ner på elevpengen samt som arbetar på olika sätt med hemmasittare. Fokus för studien är att se hur enbart denna skolan upplever och beskriver sitt arbete med hemmasittare. Detta var även den enda skolan som vi kontaktade då de valde att ställa upp direkt.

Genom att använda oss av ett målstyrt urval har deltagarna inte varit slumpmässiga på så sätt att det varit en blandning av yrken och personer, utan enbart riktat sig till skolpersonal för att passa till vårt syfte och frågeställning (Bryman 2018, s. 393). Det målstyrda urvalet gav oss möjlighet att få svar på forskningsfrågorna men kan dock inte berätta något generellt om populationen vilket kan ses som en nackdel då det inte går att se till det generaliserbara (Bryman 2018, s. 496).

Vi använde oss av ett snöbollsurval där vi tog kontakt med en lärare på skolan vi genomförde intervjuerna på, för att av denna lärare få kontaktuppgifter till övriga som vi intervjuade (Bryman 2018, s. 197). Läraren som ingick den första kontakten och bistod med kontaktuppgifter till övriga var en bekant till oss sedan tidigare och fick därför inte frågan om att ställa upp på intervjun. En nackdel vi ser med snöbollsurvalet är att det finns ett samspel av respondenter som vi intervjuat vilket gör att det inte kommer att vara representativt för populationen i övrigt (ibid.) Trots detta genomförde vi ett snöbollsurval då det är ett smidigt sätt att komma i kontakt med respondenter. Vid kontakt med respondenterna skickades en förfrågan ut via mail där vi bifogade vårt informationsbrev (se bilaga 1) med information om utförandet av intervjun och krav av samtycke vid deltagande.

Vid val av skola vid utförandet av studien har vi haft i åtanke kring det som Davidsson (2021) beskriver om hur faktorer i hemmet i form av bristande stöd från föräldrar samt lägre utbildningsnivå kan ligga som grund för att elever blir hemmasittare. Detta är något som vi upplever om ämnet hemmasittare, att det ses som ett större problem hos marginaliserade grupper och områden i samhället som är lägre rent socioekonomiskt. Vi har valt att intervjua pedagoger som arbetar i en resursrik kommun med en hög siffra på högutbildade och arbetsföra medborgare som är föräldrar till elever på skolan.

4.4 Tillvägagångssätt

Vi skickade ut ett mejl med en förfrågan om intervjuer till sju personer på en grundskola i Skåne. Förfrågan skickades till rektor, bildlärare, kurator, speciallärare, ämneslärare samt specialpedagog. Vi kände att detta var en bra blandning av personer med olika roller på skolan. Vi

ville se till olika pedagogers berättelser för att få flera perspektiv. En av anledningen till valet av skola var då vi hade kontakter där sedan tidigare och ansåg då att vi enkelt skulle kunna hitta personer som ville delta. Även då den ligger i en kommun som anses vara resursrik, något som vi också hade i åtanke. I mejlet inkluderade vi informationsbrevet (bilaga 1) samt intervjuguiden (bilaga 3). Innan vi påbörjade intervjun fick deltagarna läsa igenom samtyckesblanketten (bilaga 2) och skriva på den, vi fick oftast också deras muntliga medgivande på inspelningen. Studiens syfte presenterades samt en kort bakgrund till ämnet. Den avsatta tiden som informerades vid utskick av informationsbrev var 60 minuter. Vid genomförande av samtliga intervjuer tog det mellan 20-40 minuter.

Av de vi kontaktade var det en som inte ville ställa upp, då personen inte kände sig ha erfarenhet av att arbeta med hemmasittare, och fem stycken som svarade att de ville delta och ett svar som uteblev. När vi kom till skolan för intervju var det ytterligare en som frågade om hen kunde vara med tillsammans med en annan, så en intervju som genomfördes var med två personer samtidigt.

Vid svar från intervjupersonerna skickades en förfrågan ut om tid och ifall intervjun ville genomföras digitalt eller på plats. Fyra av fem intervjuer genomfördes på plats. Den femte digitalt via tjänsten Zoom då det föredrogs av deltagaren. Vi resonerade att detta inte skulle påverka vårt resultat och valde därför att genomföra intervjun via Zoom. Eventuella farhågor med en digital intervju är strul av teknik eller svårighet med ljudinspelning. Detta var inget vi upplevde. Vid jämförande av materialet som vi fick insamlat upplevde vi inte att det var någon märkbar skillnad innehållsmässigt av intervjun som tog plats via Zoom. Trots att intervjun genomfördes på Zoom fick vi ett bra flyt under intervjun och även här var det möjligt att ställa följdfrågor och få djup i diskussionen.

Intervjuerna började med att ge lite kort information om ämnet samt repetera det som stod i vårt informationsbrev, även information om samtycke gavs igen och förtydligades. När det var dags att ställa frågor utgick vi från intervjuguiden uppifrån och ner och ställde samtliga frågor i samma ordning som var angivet. Genom att vi ställde frågorna i samma följd under samtliga intervjuer kunde vi säkerställa att vi fick med alla frågor och inget missades samt att alla utgår utifrån samma struktur.

Vi båda medverkade på samtliga intervjuer och vi transkriberade tre intervjuer vardera som sedan den andre läste igenom för att säkerställa att vi båda tagit del av samtliga transkriberingar tätt efter genomförande av intervjun. Strax efter intervjuerna diskuterade vi kring svaren vi hade fått och våra tankar kring det som kommit fram på intervjun. Vi väntade dock med att påbörja analysen tills alla intervjuer var genomförda då vi ville ha all vår empiri insamlad innan vi började analysera den officiellt.

Alla våra respondenter är anonyma och vi har tagit bort eventuella namn på skolan, på kommun eller annat som gör att personerna kan identifieras från vår transkribering och ersatt det med *** för att säkerställa anonymiteten. Det var viktigt att respondenterna är anonyma för att möjliggöra att de kunde prata fritt utan att oroa sig över att bli identifierade. Innan vi genomförde intervjuerna så informerade vi kring anonymitet och att material som gör att de kan identifieras kommer att tas bort.

4.4.1 Arbetsprocess

Vår arbetsprocess har varit sådan att vi arbetat tillsammans i ett gemensamt dokument via Google Drive. Där sker ändringarna i realtid och det går att följa varandras textproduktion. Efter den enskilda transkriberingen gick vi igenom detta material tillsammans. Den uppdelade transkriberingen gjordes med utgångspunkt i att vi båda skulle göra lika mycket och arbetsfördelningen skulle bli jämn. På förhand bestämde vi hur transkriberingen skulle genomföras så att resultatet blev likvärdigt. Analysförfarandet av vår empiri har vi även gjort tillsammans och gemensamt då vi haft en levande diskussion under arbetsprocessen. Detta för att få in diskussioner om våra enskilda samt gemensamma tolkningar av materialet kopplat till utvalda teorier. Under arbetets gång har vi delat upp metod, teori, urval och tidigare forskning för att tidseffektivisera skrivandet. Det enskilda arbetet har dock skett i vårt gemensamma dokument. Det enskilda arbetet har också skett efter samråd och diskussion, det är enbart textskapandet som skett enskilt. Textbearbetning har skett tillsammans efter det enskilda skrivandet så att det håller ett jämnt språk genom texten. Analysen påbörjades efter att samtliga intervjuer genomfördes för att få ett jämnt resultat av alla intervjuer. Under arbetets gång och allt

eftersom intervjuerna genomfördes har vi haft en pågående diskussion om analysen och det empiriska materialet som vi samlat in.

4.4.2 Analysförfarande

I vår analys har vi valt att utgå ifrån en tematisk analys. Detta genom att läsa igenom vårt transkriberade material flera gånger och koda det för att hitta en mängd teman som sedan kan delas upp i huvudteman och subteman (Bryman 2018, s. 704). Kodningen har gett oss en överblick av det transkriberade materialet och gjort det möjligt att se övergripande på upprepningar och teman i empirin. Utifrån Bryman (2018, s. 707) gäller det att komma nära sitt empiriska material för att göra det möjligt att identifiera teman för att sedan koda det utifrån de tankar som uppkommer under läsningen av de transkriberade intervjuerna. Vid kodning hade vi sex olika teman som var anpassning, psykisk hälsa, bygga relationer, ansvar, samarbete samt resursbegränsningar. Detta letade vi efter i de transkriberade materialet. Dessa färgmarkerade vi för att göra det tydligt var saker och ting fanns i intervjuerna och hur många gånger de olika inriktningarna togs upp. Efter en första kodning kunde vi se likheter och skillnader samt repetitioner i det empiriska materialet och därifrån skapa huvudteman och subteman. Utifrån detta har tre huvudtema identifierats med två respektive subteman som täcker en stor del av det kodade materialet och andra subteman till varje huvudtema. Våra teman är:

Huvudtema	Huvudtema	Huvudtema
Samarbete	Anpassningar	Bakomliggande orsaker
Subtema	Subtema	Subtema
Samarbete internt	Handlingsutrymme	Psykisk ohälsa
Samarbete externt	Resursbegränsningar	Diagnoser

Utefter detta har materialet analyserats genom de teman vi identifierat med hjälp av Lipskys (2010) och Healy (2023) och den tidigare forskning för att komma fram till ett resultat. Vid analys där teorierna ska ta plats ska det empiriska materialet kunna förklaras med hjälp av teori (Svensson 2015, s. 210-220). Med detta gick det att knyta an vårt empiriska material till både Lipskys (2010) gräsrotsbyråkrati som berör både handlingsutrymme och resursbegränsningar och Healys (2023) systemteori som berör bla. samarbete. Samtidigt som vi analyserade och knöt an

teorin till det empiriska materialet hade vi även en diskussion kring den tidigare forskningen som också är del i vårt analysförfarande. Rubrikerna för subteman är övergripande och tar upp en stor del av det empiriska innehållet som vi kodat fram.

4.5 Metodens tillförlitlighet

Tillförlitlighet består av fyra delkriterier: trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet samt en möjlighet att styra och konfirmera (Bryman 2018, s. 468). Trovärdighet innebär att beskrivningar av den sociala verkligheten är tydlig och korrekt. Ifall det finns flera olika beskrivningar av social verklighet är det trovärdigheten i det som forskaren skriver som avgör hur acceptabel den är för andra människor. För att skapa trovärdighet i det som skrivs måste man säkerställa att man följer de regler som finns samt att man stämmer av med de personer som är del av den sociala verkligheten som beskrivs så de kan bekräfta att man har uppfattat det rätt. Detta kallas för respondentvalidering (ibid). Respondentvalidering är inget vi har haft möjlighet att använda oss av utifrån ramen på arbetet och den begränsade tiden, men det kan göras för att stärka trovärdigheten. Vi är medvetna om att det är väldigt svårt att återge någon annans verklighet på ett fullt korrekt sätt eftersom vi har våra egna personliga tolkningar som speglar det vi upplever. Vi är även medvetna om att svaren vi fått av våra respondenter inte är generaliserbara. Hur arbetet kring hemmasittare går till och upplevs skiljer sig från skola till skola och vi kan därför inte uttala oss något om hur det är på andra skolor. Vad vår studie däremot kan erbjuda är en fördjupad bild av personalens arbete och deras uppfattning kring fenomenet hemmasittare på denna skola. För att säkerställa att vi har uppfattat respondenternas verklighet rätt kommer det slutgiltiga arbetet delas med våra respondenter, men vi är medvetna att det då är för sent att göra några ändringar.

Vidare skriver Bryman (2018, s. 469) att om en studie ska uppfattas som pålitlig är det viktigt att forskaren har ett granskande synsätt. Detta innebär att forskaren ska säkerställa att det finns fullständig transparens gällande hur arbetet har genomförts. Det ska finnas information kring alla delar av undersökningen såsom forskningsfrågor, urval, transkriberingar, beslut om hur man analyserar datan osv. För att säkerställa att vår studie är pålitlig har vi därav beskrivit hur vår

undersökning har gått till genom uppsatsens gång och tar upp samtliga av ovan nämnda rubriker i vårt arbete.

Möjlighet att styrka och konfirmera innebär att forskaren försöker garantera att hen har agerat i god tro. Det ska vara tydligt att forskaren inte har låtit egna värderingar och åsikter påverka undersökningen eller analysen på något sätt. Det är också viktigt att forskaren är medveten om att i samhällsforskning går det inte att vara totalt objektiv (Bryman 2018, s. 471).

Vi anser att vi har agerat i god tro då vi innan intervjuernas genomförande inte hade några egna uppfattningar kring hur just denna skolan gjorde och vi har inte heller några åsikter om vad som är rätt och fel i ämnet. Vi uppfattar att arbetet är individuellt när det kommer till vad som fungerar. Vi har inte heller några personliga erfarenheter av att arbeta med hemmasittare som skulle kunna påverka vårt omdöme och våra känslor kring det som kommer fram i intervjuerna. Som vi har nämnt tidigare är de erfarenheter vi har av hemmasittare grundade i att vi har stött på denna typ av elever under vår skolgång. Vi har därmed ingen personlig koppling till ämnet mer än våra tidigare upplevelser. Samtidigt är vi medvetna om att det inte går att vara totalt objektiv kring ett ämne, detta är något vi har varit medvetna om och haft i åtanke när vi har analyserat materialet.

4.5.1 Äkthet

Utöver tillförlitlighetskriteriet finns det även ett antal kriterier som berör äkthet och autenticitet (Bryman 2018, s. 471). Första kriteriet som nämns handlar om en rättvis bild kring undersökningen. Detta beskrivs ifall undersökningen ger tillräckligt med åsikter och uppfattningar för att det ska bildas en rättvis bild av undersökningsområdet. I vår empiri har vi sett till likheter och skillnader i intervjuerna för att få ett brett perspektiv och olika infallsvinklar. Det andra kriteriet är ontologisk autenticitet som berör frågan huruvida vår undersökning hjälper respondenterna att förstå hemmasittare. Detta möjliggör vi genom att respondenterna får ta del av studiens resultat och arbetet i sin helhet. På så sätt får de se till hur deras kollegor berättar om arbetet med hemmasittare samt hur det kan förstås med aktuella teorier och den tidigare forskning som finns kring ämnet.

Vidare nämner Bryman (2018, s. 471) pedagogisk autenticitet som handlar om att respondenterna får en bild av hur andra upplever samma situation och i vårt fall hemmasittare. Genom att respondenterna får ta del av arbetet görs det möjligt att läsa de citat som vi valt att använda oss av i analysen. På så sätt kan de ta del av andras tolkningar och få en bild av hur de upplever situationen. Bryman (2018, s. 471) nämner även katalytisk autenticitet och taktisk autenticitet. Dessa handlar om att respondenterna har möjlighet att förändra sin situation samt ifall de har fått bättre möjligheter att vidta åtgärder som krävs för att genomföra detta. Genom att respondenterna får ta del av studien görs det möjligt för de att både se förändringar samt de åtgärder som krävs för att ändra på den upplevda situationen och arbetet med hemmasittare.

4.6 Etik

En etisk riktlinje som vi behöver förhålla oss till är informationskravet som innebär att forskaren ska informera om forskningen som ska genomföras och syftet med den. Forskaren måste informera deltagaren om att det är frivilligt att delta och att det går bra att avbryta sitt deltagande närsomhelst under processen utan någon förklaring till detta. Samtyckeskravet innebär att forskaren ska få samtycke från deltagarna att delta i studien. Samtycke ska inhämtas skriftligt genom en blankett (bilaga 2). Konfidentialitetskravet innebär att alla uppgifter som inhämtas kommer att behandlas med konfidentialitet och obehöriga ska inte kunna få tag i det. All information ska även avidentifieras på ett sätt som gör att enskilda människor i studien inte ska kunna identifieras (Eldén 2020, s. 31).

Det är viktigt att vara medveten om maktstrukturer som råder när man håller i en intervju. Ett vanligt antagande är att den som intervjuar är den som beskrivs enligt Eldén (2020, s.104) har makten. Forskaren tar med sig materialet från intervjun och har makten att analysera det. Det gäller för forskaren att behandla materialet med respekt mot deltagaren (Eldén 2020, s. 104). Det är viktigt att vara medveten om detta förhållande och inte försöka utöva någon makt utan veta att förhållandet mellan intervjuare och respondenter kan ses som ojämnt.

Det är viktigt att samtycket är tydligt och något vi förmedlat genom hela intervjun. Det är inte tillräckligt att skriva under ett papper innan intervjun påbörjas utan samtycket ska hela tiden diskuteras genom intervjun. Deltagarna ska vara medveten om vad de har rätt till under hela processen. Vidare har vi funderat över våra intervjufrågor, om de är av känslig karaktär eller om de kommer väcka några jobbiga känslor hos deltagarna. Som forskare ska vi också se till att deltagarna har möjlighet att berätta om sina känslor och upplevelser. Det är forskarens och har då varit vårt ansvar att se till att deltagarna känt sig trygga med att dela med sig om sina upplevelser och tankar under intervjuerna (Eldén 2020, s. 103)

5. Analys

Med det empiriska materialet som utgångspunkt har vi genom en tematisk analys kommit fram till tre huvudteman som ligger till grund för analysen. De teman som vi har valt att grunda analysen i har utgångspunkt i de valda teorierna av Lipsky (2020) och Healy (2014). I detta kapitel kommer vi att presentera vår analys med utgångspunkt i teman om samarbete, anpassningar och bakomliggande orsaker. Analysen ligger till grund för resultatet som redovisas under egen rubrik efter analysen.

5.1 Anpassning i en privilegierad kommun

Utifrån anpassning till elever som är hemmasittare går det att se till en samstämd syn hos deltagarna i studien på vad som görs på skolan för att underlätta undervisningen och skolgången för dessa elever. I detta första citat beskriver bildläraren nedan hur hon tidigare har arbetat med anpassad undervisning för elever som är hemmasittare.

Att man plockar bort lite extra asså någon lektion matte och någon svenska och så har man fått extra bild kanske till och med en högre årskurs för ofta är de ganska duktiga redan som det är. Så då har vi gjort anpassningar att om de går i femman har de haft bild med sjuor eller åttor för att utmanas sådär. - Intervju 1

Bildlärarens citat ovan ger ett tydligt exempel på hur anpassning har gjorts utifrån ett specifikt ämne. Det har gått att identifiera styrkan hos den hemmasittande individen för att anpassa skolgången utifrån det och locka till att fortsätta gå i skolan eller arbeta med det hemifrån. Här går det att med hjälp av Lipsky (2010) se hur läraren rent konkret arbetar med sitt handlingsutrymme som gräsrotsbyråkrat. Handlingsutrymmet (Lipsky 2010) används för att anpassa skolgången till den enskilda individen och i detta fall att tillämpa bild på en högre nivå och med andra elever som ett exempel. Detta sätt att anpassa skolgången kan ses som en policy som bildats inom skolan, vilket Lipsky (2010) beskriver som ett sätt att förtydliga det egna arbetssättet då det finns otydliga riktlinjer för hur arbetet ska utföras. I detta fall är det hur skolgången ska anpassas till hemmasittande elever. I citatet nedan beskriver bildläraren ett exempel på hur policys har utvecklats i ämnet bild.

Nä anpassning så ja asså det vi bedömer är ju egentligen hur man jobbar med olika material och tekniker hur genomarbetat det är. Sen kan man fylla det med vad man vill. Så alla mina uppgifter bygger oftast på okej nu ska vi jobba med kanske vi behöver måla akvarell sen kan de egentligen få måla vad de vill, det spelar mig inte någon roll och ofta så hjälper det väldigt asså att det blir en anpassning liksom.-

Intervju 1

Fokus för eleverna blir inte att tvingas arbeta med något de inte tycker är roligt. På så sätt tror bildläraren att de underlättar skolgången för de elever som har tendenser att vara hemmasittare eller redan har varit det. Arvidsson och Vestberg (2020, s. 13) vill belysa i sin studie hur det finns ojämna förhållanden när det kommer till att efterleva skolplikten kring hur vissa elever behöver vara på plats medan andra kan arbeta hemifrån så länge läroplanen följs och eleven uppfyller betygsriterierna. Bildläraren ger ett exempel på hur en tidigare elev fått undervisning hemma i citatet nedan.

En av mina gamla mentorselever som jag nog haft mest kontakt med liksom då hade vi även under lång period en specialpedagog som åkte hem till eleven och hade en-till-en undervisning och då kunde det ju vara att jag asså man skickade med uppgifter som man vet ska kunna funka och oftast kunde man lockas då med att om

du kommer hit kan du komma och hämta det materialet du egentligen vill hon var jätteintresserad av bild också. - Intervju 1

Här går det att se till vad Arvidsson och Vestberg (2020 s.13) skriver kring att det finns sätt att undgå den vanliga skolplikten och ha möjlighet att fullgöra den på andra sätt vilket kan ses som ojämna förhållanden för elever. Vissa behöver vara på plats och andra inte för att fullfölja skolplikten. Att erbjuda en specialpedagog som åker hem till eleven för enskild undervisning blir en fråga om resursbegränsningar och vad som är möjligt att göra med de resurser man har. Rektorn på skolan beskriver hur deras resurser ser ut utifrån den aktuella kommunen i citatet.

Allting handlar ju om resurser. Politikerna inte har dragit ner på elevpengen, det har de ju gjort i *** till exempel. Vi har samma elevpeng som till och med har ökat lite grann men inflationen äter ändå mycket utav pengarna så att känslan är ändå att vi får mindre för pengarna. - Intervju 2

I den aktuella kommunen som skolan ligger i har de inte dragit ner på elevpengen vilket innebär att resurserna inte har blivit sämre det senaste året trots en generell lågkonjunktur som pågår i samhället i skrivande stund. Trots detta upplever övriga respondenter att det är resurserna som är en avgörande faktor för den anpassning som kan göras. En speciallärare beskriver hur anpassning och individuella lösningar begränsas.

Det ser olika ut för varje elev, det finns inte en, liksom en lösning som går och ta för alla utan utifrån vad man kommer överens om med eleven, vad som funkar, vad som känns bra så är det individuella lösningar, sen är det klart det är jättesvårt rent resursmässigt och få till det, men det är ju en prioritet så att hittar man en lösning som funkar för en elev så får ju annat stå tillbaka för det viktigaste är ju att få tillbaka eleven. - Intervju 4

Med utgångspunkt i Lipsky (2010) går det att se till begreppet resursbegränsningar vilket beskrivs av specialläraren i citatet ovan. En lärare som gräsrotsbyråkrat har generellt sett ett stort handlingsutrymme vilket vi kan se till i bildlärarens exempel på sanktioner som gjort för att anpassa skolgången till eleven. Trots detta handlingsutrymme så begränsas lärarna av organisationens begränsade resurser vilket Lipsky (2010) beskriver som ett vanligt dilemma i

denna typ av arbete. Resursbegränsningar tas även upp av en speciallärare utifrån samarbetet mellan myndigheter med hemmasittare.

Allt har ju liksom, det här med resursbegränsningar, ofta det som styr mycket av de här, även runt om på andra myndigheter och så. Insatser där vi kommer jobba, det är oftast det man säger är problemet liksom just att man har begränsade resurser. Och man vet inte riktigt hur man hade kunnat jobba om det hade varit annorlunda.-

Intervju 3

I citatet lyfts de begränsade resurserna som gräsrotsbyråkrater inom olika myndigheter har för att förklara problemet med samarbete sinsemellan. Ek, Isaksson och Eriksson (2017) skriver i sin studie hur olika myndigheter samverkan med elever som är hemmasittare. De beskriver liksom specialläraren nämnt ovan hur resurser är en begränsning för olika myndigheters samverkan med hemmasittare och vem som ska stå för kostnaden. Då rektor för skolan redogjorde i tidigare citat hur resurserna för skolan inte i dagsläget påverkats av den rådande ekonomin borde det inte vara ett problem från skolans sida att initiera samverkan och stå för kostnaden för sina elever vid insatser. Vid anpassningar i skolan nämndes även vad som redan görs och vad som kan göras för att skolmiljön ska vara en plats för fler elever. Skolan är en plats där flera elever möter varandra och spenderar majoriteten av sin tid om dagarna. Att anpassa skolmiljön beskriver skolkuratorn nedan som ett sätt att underlätta för eleverna med hemmasittarproblematik.

Den kanske behöver en mer anpassad miljö. Och då kanske hela skolan skulle varit anpassad för alla elever och inte bara för dem mainstream som klarar det mesta. -

Intervju 3

Likt det ovannämnda citatet menar rektorn på skolan att de arbetar aktivt med en modell för att anpassa skolan och undvika att problematik med utanförskap uppstår.

Vi försöker jobba mycket med anpassningar utifrån elevernas behov där vi också jobbar med, vi kallar det *** så att det finns en grundstruktur för klassen för arbetet i klassrummet så att man ska känna sig trygg, så att man har sin plats i klassrummet,

man har också sin plats i matsalen. Asså förebyggande arbete för att man ska trivas och må bra. Känna att man har en plats. - Intervju 2

Healy (2023) beskriver begreppet transaktioner som innebär att det är den professionellas roll att förstå transaktionerna mellan en individ och dennes omgivning. Det är viktigt att främja de transaktioner som man märker fungerar, och om det inte fungerar så borde man fundera på om det är något i miljön som man kan förändra. Skulle en lärare försöka förstå de transaktioner som sker hos en elev betyder det att läraren förstår hur miljön påverkar eleven och vad man kan göra annorlunda för att eleven ska trivas bättre. Som nämns i citatet ovan är det viktigt att eleven känner sig trygg i klassrummet samt i matsalen för om man trivs i sin miljö så vill man också vistas i den, vilket är viktigt för en elev som känner motstånd till att gå till skolan.

Kopplat till tidigare forskning av Skaaning Knage (2023) går det att se till det som beskrivs som "Loneliness and exclusion" som en spelpjäs i det komplexa fenomenet hemmasittare. Att inte känna att man har en plats eller någon att vara med visade i forskningen vara en av de många anledningarna för eleven i fråga att hon inte återvände till skolan. Att se till att samtliga elever har en plats i matsalen eller i klassrummet bidrar till en känsla av samhörighet hos eleverna vilket då rektorn på skolan samt Skaaning Knage (2023) anser vara en framgångsfaktor för att motverka problematiken. Trots att mycket är en fråga om resurser för att hitta anpassningar och lösningar till elever som är hemmasittare nämner en speciallärare, i kommande citat, likt rektor ovan att det inte enbart är det som avgör arbetet. Det handlar även om kompetens hos de anställda samt att anpassa skolmiljön på bästa sätt så att eleverna trivs och vill fortsätta gå till skolan.

Att miljön är mer anpassad. Och det har vi inget med pengar att göra. Men det skulle ju gå om vi hade haft pengar..... Och kompetens såklart, men det tror jag, jag tror att vi har kompetens för det faktiskt. Hade vi gjort det hade vi kanske inte behövt lika mycket pengar till elevassistenter och så då kanske, nu har vi ju inte jättemycket elevassistenter, men man hade kunnat lägga mindre pengar på det kanske.- Intervju 3

Utifrån resurser och kompetens på skolan så nämner Lipsky (2010) begreppet företräderskap som ett begrepp kopplat till handlingsutrymme hos personalen. Det stora handlingsutrymmet

som till viss del styrs av de aktuella resursbegränsningarna begränsas också med företräderskapet som personalen brottas med. Det handlar om att företräda eleven och göra det bästa för att anpassa och underlätta för hemmasittare, samtidigt som man har en organisation i ryggen som ställer vissa krav. Det framgår i intervjuerna med personalen att fokus ligger på elevens bästa men att det finns begränsningar som inte bara tyder på bristande resurser i form av pengar. En av specialpedagogerna på skolan beskriver hur en insats såg ut för en elev i citatet nedan.

Det var ju en elev som jag såg som jag hämtade upp på morgonen och sen var det ju anpassningar under skoldagen..... en ja det är inte lätt och det krävs väldigt mycket resurser och väldigt mycket tid. - Intervju 3

Tid är ett exempel på en resurs som inte har med pengar att göra just i detta fall, utan handlar om att den aktuella specialpedagogen har andra uppdrag och uppgifter som ställs av organisationen än att enbart lägga tid på en elev.

5.2 Vikten av samarbete och relationsbyggande kring elever som är hemmasittare

När det kommer till samarbete hos personalen kring elever som är hemmasittare får vi flera exempel på hur detta kan gå till. En annan viktig aspekt är samarbetet externt, exempelvis samarbete med hemmet eller med andra berörda myndigheter. Bildläraren på skolan beskriver ett exempel på hur samarbetet kan gå till och vikten av det i citatet nedan.

Sen är ju samarbetet med hemmet jätteviktigt att man har hemmets förtroende, att hemmet liksom vill skicka sina barn hit och inte så då har vi också haft många som säger ja men mitt barn mår ju dåligt det är ju klart de ska vara hemma. Men där vi står på oss och säger att det här kommer inte att bli bättre utan det här är att kämpa igenom det här skitjobbiga för att komma ut på andra sidan och inte då har satt något annat i system liksom. För de är lätt att undvika det är mycket lättare att undvika, som förälder vill man ju inte pusha sina barn att göra något de inte vill. - Intervju 1

Healy (2023) beskriver utifrån systemteorin begreppet homeostas som innebär att en individ samverkar mellan olika system. I detta fallet är ett system hemmet och ett är skolan. Det är

viktigt att upprätthålla någon slags balans mellan de olika systemen. Våra respondenter nämner att ett barn med hemmasittar-tendenser eller som redan är hemmasittare kan vara väldigt känsliga mot förändring eftersom systemen då kommer att hamna i obalans. Som bildläraren beskriver så är det viktigt för skolan att ha kontakt med hemmet för att kunna berätta och förstå vad som pågår och hur man kan hjälpa barnet på bästa sätt. Föräldrarna vill kanske inte pressa sitt barn för mycket, men som beskrivs i citatet ovan är det viktigt att i alla fall få barnet till skolan en liten stund för att undvika en ond spiral som sedan leder till att barnet blir hemma på heltid. Cattan et al. (2023) beskriver i sin undersökning hur skolfrånvaro kan få långsiktiga konsekvenser. Frånvaro kan bland annat leda till svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden och förlorad inkomst senare i livet. För att undvika de långsiktiga konsekvenser som kommer av en längre tids frånvaro är det viktigt att skolan fångar upp eleverna och gör sitt yttersta för att eleverna ska komma tillbaka till skolan. Kuratorn på skolan beskriver i citatet nedan att hennes roll på många sätt är varierad och att handlingsplanen ser olika ut utifrån situationen. Kuratorn arbetar sällan själva utan det är alltid ett samarbete mellan flera olika personer.

Vi har ju det här närvaroteamet i kommunen nu som vi kopplar in, vi anmäler från skolans sida att vi vill ha deras hjälp. Sen sitter de och ärendet och sen så har de ett första möte men då det här ansvars teamet som kanske är inkopplat på eleven. Och beslutar de om det är ett ärende som dem tar över, eller tar över gör dem egentligen inte, utan då, för då kan skolan få stöttning från närvaroteamet för de jobba utifrån tre ben, en del är att jobba direkt riktat mot eleven och då har de en coach, en elevcoach och sen så har dem då en socionom, kurator eller något som jobbar med hela familjen och sen så har de en specialpedagog som jobbar med att kartlägga litegrann elevens kunskaper rent kunskapsmässigt och att handleda skolpersonal i detta. Och då måste familjen godkänna såklart att man jobbar med alla de här tre delarna. Och så startas ett samarbete upp så då har vi igång nu på två elever, en eller två elever. - Intervju 5

Ek, Isaksson & Eriksson (2017) beskriver att rutiner i arbetet är viktigt när man samarbetar med andra instanser. Det är även viktigt att alla inblandade stöttar varandra i arbetet med hemmasittare och att de kan lära sig av varandra. Vidare beskriver de att elever med svårigheter riskerar att falla mellan stolarna då många instanser måste samarbeta med varandra. Kommunen

som skolan ligger i har ett så kallat närvaroteam som kopplas in om en elev har problematisk frånvaro. Teamet erbjuder hjälp till eleven både när det kommer till skolan samt deras hälsa och mående. Sen finns det även någon som jobbar med familjen och hjälper dem med eventuella svårigheter. Samarbetet beskrivs som bra och fungerande och alla berörda delar tar sitt ansvar i det hela. Det underlättar att alla inblandade har tydliga roller och riktlinjer att följa i sitt arbete med elever som är hemmasittare.

Healy (2023) beskriver begreppet equifinality som innebär att det finns mer än en lösning på ett problem. Istället för att söka efter en lösning eller gå efter en "mall" så ser man till varje enskild individ och dennes situation för att försöka hitta en så bra lösning som möjligt. Alla situationer är olika och kräver därför också olika lösningar. Det som fungerar för en elev kanske inte alls fungerar för en annan. Vilket speciallärare berör i citatet nedan.

Man kan ändra scheman, man kan göra anpassad studiegång, och man kan göra några liksom enskilda lösningar för de här eleverna. Hur man kan arbeta med klassrumsmiljön, jobba på gruppnivå, försöker vi liksom göra en massa. - Intervju 3

De flesta av våra respondenter beskriver ett fungerande samarbete där berörd part tar sitt ansvar. Dock nämner kurator i citatet nedan att det ändå är mentorerna som sitter på det största ansvaret när en elev slutar att komma till skolan. Alla respondenter upplever att samarbetet fungerar bra men det är ändå underförstått att mentorerna har ett stort ansvar när det gäller att fånga upp och hålla kontakten med eleverna som kanske inte kommer till skolan.

Men den här eleven slutade komma till skolan och där är det första att mentorn har tycker jag en väldigt viktig roll där att försöka upprätthålla någon kontakt. - Intervju 5

Longobardi et al. (2022) beskriver vikten av relationer med lärare i skolan. Lyhörda lärare har större sannolikhet att främja ett prosocialt beteende. Minskade konflikter i klassrummen leder till en trevligare miljö som fler vill vistas i.

Först och främst tänker jag att skapa en god relation till eleven. Det behöver ju inte vara vi, men att det finns någon vuxen på skolan som eleven har en bra relation till så man kan fortsätta ha kontakt även om eleven sitter hemma. Så att man åtminstone har någon kontakt med skolvärlden. - Intervju 4

Speciallärare beskriver ovan hur viktigt det var för en elev som sitter hemma att ha kontakt med skolan. Även om eleven inte kommer till skolan ska denne kunna känna att hen är saknad i skolan och det finns någon som bryr sig om dem. Att helt komma ifrån kontakt med skolan är inte bra för eleven och därför är det extra viktigt att försöka bibehålla någon slags relation med en elev som inte längre kommer till skolan. Longobardi et al. (2022) skriver att det finns ett samband mellan positiva relationer mellan lärare och elev och social acceptans i skolan. Enligt våra respondenter var inte mobbning eller utanförskap de främsta anledningarna till att elever blir hemmasittare på just denna skolan, men om man känner en samhörighet med klasskamrater så trivs man bättre i skolan. Bildläraren på skolan beskriver i citatet nedan hur viktigt relationsskapandet är med elever samtidigt som det är en utmaning att arbeta med de elever som är hemmasittare.

Och där är ju relationerna jätte jätte viktiga såklart. Så på så vis tänker jag att vi har fångat rätt många och att man inte bara stänger dörren för de oftast är det ju jättesvårt, de är jättesvårt att undervisa dom jättesvårt att skaffa relationer med dom det är jättesvårt och risken för vissa är att man inte man inte når dom eller att man dom inte vill bli nådda heller för den delen. - Intervju 1

De beskriver att det är svårt att arbeta med denna typ av elever då de inte alltid är villiga till samarbete och kontakt med lärare och pedagoger. Trots att läraren arbetar för att nå ut till eleverna är det inte alltid att arbetet räcker till. Det aktuella företräderskapet som Lipsky (2010) beskriver kan användas för att förstå detta fenomen. Handlingsutrymmet för läraren är stort att anpassa kontakten till eleverna för att försöka nå fram. Det finns dock bara så mycket man kan göra utifrån de resurser som finns tillgängliga för arbetet. Läraren i detta fall försöker genom olika knep nå fram till eleven men lyckas inte då eleven inte väljer att ta emot de försök som gjorts. Läraren måste någonstans se till organisationen som den representerar och utföra arbetet utifrån att det finns andra elever som de också ska nå fram till. Även att det har med begränsade

resurser och hjälpmedel att göra. Dilemmat med att arbeta för elevens bästa men att utgå från skolan som en aktuell organisation är ett exempel på företräderskap och en faktor som kan begränsa resultatet och arbetet med hemmasittare (ibid.)

5.3 Den oundvikliga psykiska ohälsan

Fokus i arbetet och insamling av empiri har inte varit med utgångspunkt i psykisk ohälsa. Trots detta är det ett återkommande ämne i samtliga intervjuer och något oundvikligt kopplat till ämnet hemmasittare. I samtliga intervjuer smög sig den psykiska ohälsan in och gästspelade lite kort under en fråga som ställdes om vad personalen tror är bakomliggande orsaker till att elever blir hemmasittare. En specialpedagog svarade på frågan genom följande citat.

Det är väl mycket deras mående, psykisk ohälsa, och sen är där ju ofta är där nån NPF också... Så att det är ångestproblematik, ADHD, autism, tvång. Oftast flera kombinationer. - Intervju 3

Detta är något vi kan bekräfta med Hancock et al. (2021) som skriver i sin forskning hur psykisk ohälsa och problematisk skolfrånvaro är ett samband. Även att elever som har flera riskfaktorer bör övervakas lite extra för att undvika att de blir hemmasittare. Något som en specialpedagog också beskriver.

Så det är ju egentligen varningssignaler om man har elever som tidigt får flera diagnoser. - Intervju 4

Här kan diagnoser ses som övriga riskfaktorer hos elever som tenderar att bli hemmasittare. Skolkuratoren bekräftar det som specialpedagogen tar upp om psykisk ohälsa och nämner även diagnoser som en gemensam faktor till att elever blir hemmasittare.

Det är ju inte ovanligt att det finns någon form av psykisk ohälsa tänker jag, det är nog en gemensam faktor för alla.... i botten finns en diagnos, kanske mer mot autism-hållet så att säga.... Men jag skulle nog vilja säga att någon form av psykisk ohälsa, det är nog en gemensam faktor för dem allra flesta skulle jag tro. - Intervju 5

Då problemet med hemmasittare är komplext blir den psykiska ohälsan ytterligare en spelpjäs som försvårar arbetet med dessa elever. Tidigare har det nämnts vikten av att bygga relationer till dessa elever och hur det kan vara en utmaning i sig. Att då lägga till en diagnos kan göra det ännu svårare att nå fram till dessa elever och anpassa skolgången. Longobardi et al. (2020) skriver i sin forskning hur vikten av en bra relation mellan lärare och elever samt att lärare som visar hög lyhördhet ökar samarbetet mellan lärare och elever. Skaaning Knage (2023) nämner i sin forskning hur en elev som är hemmasittare inte har ett fungerande samarbete mellan lärare och eleven i fråga. Vilket bidrog till att denna elev blev alltmer negativ och motvillig att återvända till skolan. Detta visar på att samarbete mellan lärare och elev ligger till stor vikt vid elever som är hemmasittare och som även utöver det har en diagnos. Skolkuratorn ger ett exempel på sitt arbete med elever med elever som är hemmasittare och mår psykisk dåligt i citatet nedan.

Mitt uppdrag som kurator är ju att jag ska jobba förebyggande och hälsofrämjande. Vilket är ett uppdrag som jag lyckas med ibland och ibland inte..... vi i kommunen med något som heter yam, youth aware of mental health, som är ett förebyggande program för att ta hand om sin psykiska hälsa helt enkelt.....Sen har jag ju mycket individuella kontakter också som både är, som faktiskt också är förebyggande där pedagoger många gånger signalerar om att det verkar, här finns det en elev som inte kanske mår helt bra. Och det är ju också ett tecken på att det finns en risk att man faktiskt inte orkar med skolan eller kommer hit så att då kan det också vara enskilda samtal i det. - Intervju 5

Då hemmasittare är ett komplext fenomen där den komplexa psykiska ohälsan är en spelpjäs blir handlingsutrymmet och företrädarskapet en viktig framgångsfaktor för personalen i deras arbete. Att kunna se till det enskilda fallet och likt skolkuratorn beskriver exempelvis enskilda samtal med elever som både har psykisk ohälsa och skolfrånvaro är ett sätt att jobba på. Lipskys (2010) gräsrotsbyråkrati går att se i personalens arbete och erkänns av kuratorn. Ibland lyckas kuratorn med det uppdraget och ibland inte. Detta genom att resurser och att organisationen begränsar arbetet samtidigt som det även kan vara eleven som inte anses vara samarbetsvillig i frågan.

6. Resultat

Genom analysen som har genomförts går det att få svar på den aktuella frågeställningen och se till syftet med studien. I detta kapitel kommer svar på vår frågeställning att presenteras och redovisas. Frågorna som ligger till grund för studien och som ska svaras på är;

- Hur beskriver skolpersonalen sitt handlingsutrymme när de arbetar med hemmasittare och hur beskrivs samverkan kring dessa elever?
 - Vilka möjligheter beskriver skolpersonalen att de har för att arbeta preventivt med hemmasittare?
 - Hur beskriver skolpersonalen att de arbetar med de elever som redan är hemmasittare?

6.1 Hur beskriver skolpersonalen sitt handlingsutrymme när de arbetar med hemmasittare och hur beskrivs samverkan kring dessa elever?

Som skolpersonal har pedagogerna ett stort handlingsutrymme att arbeta utifrån. Det finns riktlinjer, policys och lagar som ska följas men ofta är de otydligt utformade vilket medför att den egna tolkningen och handlingsutrymmet blir stort. Det går tydligt att se utifrån hur bildläraren beskriver hur eleverna kan få tolka uppgifterna lite som de vill så länge de uppfyller kriterierna för att uppnå ett betyg. Specialpedagogerna och speciallärarna förklarar även hur handlingsutrymmet används för att anpassa åtgärderna för specifika elever. Hemmasittare är ett komplext fenomen som kräver att varje fall individanpassas. Personalen på skolan bekräftar detta genom att säga att det inte finns något facit på hur man ska arbeta med dessa elever och att det ser olika ut från fall till fall. Därför behöver även interventionerna anpassa utifrån det specifika fallet.

Personalen beskriver ett aktivt samarbete sinsemellan där deras olika arbetsuppgifter används för att komplettera varandra i arbetet. Det främsta samarbetet sker genom det som benämns av personalen som "EHT", elevhälsoteam, där specialpedagog, skolsköterska, mentor m.fl. diskuterar kring elever som på något sätt har det tuffare i skolan eller inte mår så bra. Det är ofta här arbetet börjar med de elever som är hemmasittare där personalen gör upp en plan för hur de

ska arbeta för att hjälpa eleven på bästa sätt. Utifrån vad eleven har för behov behöver olika personal vara inkopplade för att hjälpa enskilda elever. Det framgår från samtliga intervjupersoner att det sker ett samarbete sinsemellan men det framgår inte lika tydligt exakt hur detta ser ut. Detta troligtvis då hemmasittare inte är ett omfattande problem på skolan och att samarbetet ser olika ut utifrån olika elever och deras enskilda fall. Samtliga intervjupersoner är inte alltid inkopplade vid alla fall av hemmasittare vilket också kan ses som en förklaring till varför det inte hade möjlighet att beskriva samarbetet med varandra mer konkret.

6.2 Vilka möjligheter beskriver skolpersonalen att de har för att arbeta preventivt med hemmasittare?

Som svar på ovanstående fråga, har vi genom de genomförda intervjuerna och analysen, fått resultatet att skolans personal berättar att de arbetar preventivt runt om i skolmiljön för att undvika utanförskap vilket kan vara en aspekt i orsaken att inte gå till skolan. Det är främst i klassrummet och i matsalen som eleverna har bestämda platser. Utöver dessa sammanhang blir det svårt att arbeta förebyggande för att motverka utanförskap. Det går inte att tvinga fram kamratskap hos eleverna och garantera alla har en kompis på rasten trots att de genomför aktiviteter uppstyrda av pedagoger på rasterna. Trots att det finns ett aktivt arbete med att förebygga utanförskap är hemmasittare mer komplext än att det enbart bygger på ett utanförskap bland eleverna. Likt tidigare forskning som Skaaning Knage (2023) konstaterat är det i vissa fall en bidragande faktor men ofta är det fler pusselbitar som spelar in. Problematik runt hemmasittare är ytterst komplext och det är svårt att förebygga en komplex problematik när man inte kan fastställa orsaken bakom problemet. Lärarna arbetar med att fånga upp eleverna och bygga relationer till dem för att underlätta ifall eleverna övergår i att sitta hemma och inte återvänder till skolan. Det framgår i vår analys att det är väldigt svårt att arbeta med denna typ av elever om de inte tar emot den hjälp som erbjuds. Ytterligare ett förebyggande arbete som beskrivs och ses som ytterst viktigt är relationsskapandet mellan lärare och elev. Genom att ha en redan etablerad relation till en lärare eller annan vuxen på skolan blir arbetet med att nå fram till eleven i fråga lättare. Det finns en grund att stå på och något att bygga vidare på ifall en hemmasittarproblematik skulle uppstå. Även att genom en bra och etablerad relation mellan lärare och elev går det att se varningstecken vid upprepad skolfrånvaro. Förhoppningen är då att reagera och agera redan vid uppvisande av varningssignaler och då innan problematiken uppstår.

Bildläraren ger ett konkret exempel på hur de har arbetat preventivt och undvikit hemmasittare genom att ge eleven möjlighet till anpassad undervisning. Anpassning i schemat utifrån att ämnen tas bort och andra läggs till ses vara en framgångsfaktor för att få eleverna att stanna kvar i skolan. Något som inte tas upp i intervjuerna är huruvida detta sedan åtgärdas för att eleven ska nå betygskriterierna inom samtliga ämnen. Någonstans behöver ämnet tryckas in längre fram för att eleven ska ha möjlighet att visa sina kunskaper i samtliga betygskriterier och bli godkänd i ämnet. I längden kan detta ses som en ohållbar lösning då ämnen som tas bort läggs på hög och behöver tas igen en annan gång. Detta är något som inte nämns eller togs upp kring konsekvenser av anpassad studiegång i intervjuerna.

6.3 Hur beskriver skolpersonalen att de arbetar med de elever som redan är hemmasittare?

Utifrån den insamlade empirin kan det konstateras att hemmasittare inte är ett omfattande problem på den aktuella skolan. Vid utförande av intervjuerna finns det inte ens en handfull elever på skolan som anses ha en hemmasittarproblematik. Skolan har dock brottats med hemmasittande elever under årens gång. En av de främsta insatserna som görs för att arbeta med elever som är hemmasittare är att anpassa studiegången så att de ska vilja komma tillbaka till skolan. Som nämnt ovan kan de vara att anpassa bort ämnen och lägga till något annat som eleven tycker är roligt. Åtgärder som vidtas är olika beroende på hur långt fenomenet har utvecklats. Är det en elev som visar tendenser till att inte komma till skolan beskrivs åtgärder i form av resurspersoner och hur elevassistenter sätts in för att underlätta för eleven. Det har även framkommit att en pedagog är med i vissa fall och hjälper eleven vid övergångar från lektioner eller är med och strukturerar upp dagen.

När problemet väl har uppstått och eleven inte längre kommer till skolan blir arbetet allt svårare. Känslan vid intervjuerna upplevs stundvis vara lite lätt uppgiven hos personalen. De berättar hur det ibland inte går att få kontakt med eleven och då är det svårt att arbeta och hjälpa dem. Vad de beskriver som viktigt är dock samarbetet mellan skolan och hemmet för att få tillbaka eleven till skolan. Ofta är det då mentor som har kontakt med den aktuella eleven eller hemmet för att hålla

någon form av kontakt under den frånvarande tiden. Denna kontakt beskrivs främst ske via sms. En annan insats som görs vid hemmasittande elever är att en av specialpedagogerna eller speciallärarna åkt hem till eleven och haft undervisning i hemmet. Utöver det som skolpersonalen gör på egen hand har även kommunen ett "närvaroteam" som kan kontaktas och användas som stöd när elever är hemmasittare. Närvaroteamet är till för att hjälpa till med att slutligen få eleven att komma tillbaka till skolan. Vid utförande av intervjun har teamet kontaktats två gånger för att hjälpa till. Detta är en ny åtgärd som inte varit i bruk så länge att de har kunnat utvärderas än men än så länge är skolpersonalen positiva till arbetet som utförts. De har dock inte kunnat utvärdera hur arbetet funkar i längden.

7. Avslutande diskussion

Syftet med studien var att få en fördjupad förståelse för elever som är hemmasittare och komplexiteten kring det genom att undersöka hur skolpersonal berättar om arbetet som utförs med dessa elever. I följande avsnitt kommer diskussionen kring analys och resultat att presenteras samt sammanfattas. Resultatet av studien och metoden som använts kommer att diskuteras. Diskussionen innefattar även slutsatser utifrån den aktuella forskningen som har genomförts samt tankar och idéer kring framtida forskning om ämnet.

7.1 Sammanfattande diskussion

Utifrån ovanstående analys och resultat har vi kunnat dra slutsatser kring arbetet som sker med hemmasittare på den aktuella skolan. Det sker ett aktivt arbete kring de elever som är hemmasittare och pedagoger arbetar tillsammans på olika sätt för att undvika framtida hemmasittare men även med de elever som redan är hemmasittare. Det framgår utifrån våra intervjuer att hemmasittare inte är ett omfattande problem på skolan men att det finns ett fåtal elever som är hemmasittare. Enligt studiens deltagare har skolan anpassat miljön så att det finns anpassningar till de elever som behöver en lugnare miljö med en-till-en anpassning. De anpassningar som har gjorts och som skolan har möjlighet att göra för elever som är hemmasittare tyder på att resurserna som skolan har används på ett sätt så att de kommer till

nytta för eleverna. Även att lärarna använder sitt handlingsutrymme på ett sätt så att eleverna får anpassad hjälp utifrån sina behov.

Något som vi reflekterade över är aspekten att skolan vi genomfört studien ligger i en kommun där stor del av föräldrarna till elever är arbetsföra och höginkomsttagare. Detta motstrider vår uppfattning kring att elever som blir hemmasittare har föräldrar med lägre inkomst och som har sämre förmåga att arbeta. Rektorn som intervjuades bekräftade detta då hen arbetat i en annan kommun där strukturella problem såsom arbetslöshet och långtidssjukskrivning hos föräldrar varit ett större problem och kunde också kopplas till elever som är hemmasittare. Utifrån att skolan och eleverna befinner sig i en privilegierad kommun kan man se till att anpassningarna som görs utanför skolan är kopplade till detta faktum. Exempelvis så beskrevs en åtgärd som görs med att ha sms-kontakt med eleverna som är frånvarande och hemmasittare. Denna åtgärd är möjlig ifall elev och/eller vårdnadshavare har en mobiltelefon och då har möjlighet att hålla kontakt på det viset. Utifrån den aktuella skolan är det möjligt att av denna insats göra tolkningen att alla elever har en mobiltelefon. Något som återkommer i samtliga intervjuer är diskussionen om resurser och hur det ligger till grund för arbetet med hemmasittare. Den aktuella skolan har rikt med resurser utifrån att man har haft möjlighet att anpassa skolmiljön och anpassa undervisningen till eleverna. Trots detta finns det en känsla av att resurserna är det som begränsar arbetet. Skolan har i detta fall gjort vad de kan resursmässigt för att anpassa utifrån elevernas bästa, samt att det inte är en omfattande mängd elever som behöver ta del av dessa resurser. Frågan som uppstår är ifall det är resurserna som begränsar arbetet eller erfarenheten av hemmasittare hos pedagogerna? Det går att se att trots anpassningar i en resursrik miljö återstår fenomenet hemmasittare. Fokus kanske då istället ska läggas på pedagogerna och deras förmåga att arbeta med dessa individer och förstå problemet ur ett annat perspektiv. Att se till hemmasittare och dess komplexitet för att skapa sig en annan uppfattning och inte enbart fokusera på lösningar som riktar sig till att göra anpassningar i skolan eller skolmiljön. Fokus kan då vara att se till den psykiska ohälsan och rollen som den spelar i det hela. Att förstå eleven bakom problemet och inte enbart rikta fokus på att hitta lösningar.

En annan slutsats som vi drog av detta är att problemet med att vara hemmasittare läggs på individen i slutändan. Pedagogerna beskriver problemet ofta som miljörelaterat utifrån att

eleverna som är hemmasittare inte trivs i skolmiljön bland annat. Efter att skolpersonalen berättat om vilka åtgärder som vidtas på skolan kring hemmasittare upplever vi att det i slutändan är ett individproblem. Skolan kan göra anpassningar utifrån individen men om detta inte hjälper är det elevens fel. I slutändan upplevs det vara eleven som ansvarar för sin skolgång och ifall de vill ta den hjälpen som skolan erbjuder. Känslan är att ifall eleverna inte vill så finns det inte mycket mer att göra åt saken. Från intervjumaterialet går det även att urskilja en skillnad i hur personalen pratar om hemmasittare utifrån vilken roll de har på skolan och hur nära de arbetar med denna typ av elever. Inställning till hur mycket som kan göras kring åtgärder samt hur det faktiska arbetet ser ut kopplat till resurser, beskrivs på olika sätt utifrån de olika intervjupersonerna. Utifrån detta ska man ha i åtanke att den aktuella skolan inte har så många hemmasittare vilket också kan ha påverkan på hur personalen pratar om dessa elever och ser till det komplexa fenomenet.

Vår studie visar på att hemmasittare finns i miljöer som kanske inte främst förknippas med problemet. Komplexiteten med fenomenet hemmasittare gör att det är svårt att peka på vart eller varför problemet uppstår och hur man ska lösa det. Även i en skolmiljö där det inte är ett omfattande problem med hemmasittare smyger sig det även in och ställer till det för samtliga inblandade. Trots att skolan i fråga har ett aktivt arbete med hemmasittare och anpassningar i skolmiljön går det inte att säga vad som är framgångsfaktorn för att undvika fenomenet. Är hemmasittare ett individproblem eller ett strukturellt problem och vad kan göras för att fler barn ska gå till skolan? Detta är frågor som fortfarande är obesvarade trots vår genomförda studie. Hemmasittare framstår fortfarande vara ett lika komplext ämne men något som det arbetas med för att undvika och förhoppningsvis komma att förstå på ett bättre sätt i framtiden.

Vår studie bekräftade mycket av den tidigare forskningen som vi har utgått ifrån. Det som förvånade oss är hur en resursrik kommun beskriver hur resurserna ändå är ett problem. Frågan väcks då kring ifall känslan av att ha tillräckligt med resurser kommer att infinna sig eller att det fortfarande kommer att anses att resurserna är otillräckliga.

7.2 Diskussion kring metod

Vi upplevde att det var lättare än förväntat att hitta respondenter till vår intervju. Då vi redan hade kontakter på skolan som blev aktuella för vår studie fick vi respondenternas kontaktuppgifter på den vägen. Av de sju pedagoger som fick utskickat informationsbrevet fick vi svar av fem pedagoger att de ville ställa upp på vår intervju. Att genomföra en semistrukturerad intervju var ett effektivt sätt för oss att få svar på våra frågor och se till hur skolan arbetar med hemmasittare. Vi gav våra respondenter valmöjligheten att genomföra intervjun på plats eller digitalt via Zoom. Detta för att göra deltagandet så lätt som möjligt. Efter intervjuerna transkriberades de tätt inpå vilket enligt Ahrne och Svensson (2015, s. 88) skriver har sin fördel att det görs då minnet från intervjuerna är färskt.

7.3 Begränsningar

En begränsning med vår studie är att vi endast har gjort intervjuer på en skola och därför vet vi inte hur det ser ut på andra skolor. Vi är också medvetna om att det vi har fått fram inte är representativt för den stora massan. En annan begränsning är att vi endast har intervjuat sex personer ur personalen på skolan när det finns fler som arbetar med eleverna på skolan. Vi kan därför inte vara säkra på att övrig personal delar samma uppfattning som våra respondenter. Ytterligare en begränsning är att vi inte har fått se praktiskt hur skolan arbetar med hemmasittare utan vi har bara fått det berättat för oss, men vi får utgå i vår studie att det som de säger i intervjuerna skildrar verkligheten på skolan.

7.4 Framtida forskning

Vid genomförandet av denna studie har ett flertal nya frågor väckts utifrån hur vi kunde ha gjort alternativ forskning eller för att fortsätta framåt på forskningsfältet. En av frågorna som väckts är hur det hade sett ut om vi hade genomfört samma undersökning på en skola i ett mer utsatt område. Vi är medvetna om att resultaten av vår undersökning inte går att applicera på den stora massan. Därför hade det varit intressant att intervjua personal på en skola i ett utsatt område, i en kommun med mer begränsade resurser för att se vad resultatet hade blivit. Att göra en jämförelse

med vårt nuvarande resultat hade varit intressant. På en annan skola hade arbetet kring hemmasittare säkert sett annorlunda ut, kanske inte nödvändigtvis för att de arbetar annorlunda utan för att resurser och erfarenheterna hos personalen inte är densamma. Frågan om resurser fann vi intressant i vår undersökning eftersom det spelar en stor roll i hur skolan kan hjälpa elever som är hemmasittare. Personalen kan ha en tanke kring hur de vill arbeta med hemmasittare men vad de kan göra är begränsat utifrån vad skolan och kommunen har för resurser. Det hade även varit intressant att se vad de bakomliggande orsakerna är till att elever är hemmasittare på en skola i ett mer utsatt område. I vår studie fann vi att anledningen nästan alltid var psykisk ohälsa eller diagnoser. En annan fråga som väcks då är ifall resultatet hade varit detsamma på en annan skola eller om det hade legat andra orsaker bakom det, såsom arbetslösa föräldrar, svåra familjesituationer eller andra orsaker kopplade till en annan socioekonomisk situation.

En annan synvinkel vi hade velat undersöka djupare är sambandet mellan psykisk ohälsa/diagnoser och att man blir hemmasittare. Att elever löper högre risk att bli hemmasittare om de har en diagnos eller psykisk ohälsa, kunde vi se i vår undersökning. Det hade varit intressant att undersöka sambandet djupare, kanske med en kvantitativ undersökning. Det framgick i vår studie att det är en anledning till att elever blir hemmasittare, men det hade varit intressant att undersöka varför det är så. Här hade det även gått att genomföra en kvalitativ undersökning genom att intervjua personal och elever på olika skolor i olika kommuner och områden för att se det ur så många olika aspekter som möjligt.

8. Referenser och bilagor

Ahrne, Göran & Peter Svensson (2015). Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. Ahrne, Göran & Peter Svensson (red). *Handbok i kvalitativa metoder*. Uppl 2. Stockholm: Liber

Arvidsson, Maria & Viktor Vesterberg (2020) En ojämlik skolplikt? Problematisering av skolfrånvaro i en decentraliserad skola. *Utbildning & Demokrati*, 29 (1): 7-24

Bryman, Alan (2018) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.

Cattan, Sarah, Daniel A Kamhöfer, Martin Nilsson & Therese Nilsson (2023). The long-term effects of student absence: evidence from Sweden. *The Economic Journal*, 133 (650): 888-903

Davidsson, Maria (2021) *Problematisering av skolfrånvaro/”Hemmasittare”*
[<https://www.gu.se/gnc/problematisering-skolfranvarohemmasittare> Hämtad 2023-11-25].

Ek, Hans, Joakim Isaksson & Rikard Eriksson (2017). Professioner, makt och samverkan mellan myndigheter: socialtjänstens, skolans och BUP:s arbete med ungdomar som inte går till skolan. *Socialvetenskaplig tidskrift*. 24 (1): 59-77

Eldén, Sara (2020) Forskningsetik. *Vägval i samhällsvetenskapliga studier*. Lund: Studentlitteratur.

Healy, Karen (2023) *Social Work Theories in Context: Creating Frameworks for Practice*. 3e uppl. London: Bloomsbury Publishing PLC

Hancock, Kristen J, Leah Cave, Daniel Christensen, Francis Mitrou & Stephen R. Zubrick (2021). Associations between developmental risk profiles, mental disorder, and student absences among primary and secondary students in Australia. *School Mental Health*. 13, 756-771.

JP Infonet (2019) *Skolans ansvar vid omfattande frånvaro*

[<https://www.jpinfonet.se/kunskap/nyheter4/skolans-ansvar-vid-omfattande-franvaro/>
2023-11-15]

Lindholdt, Louise, Katrine Svendsen & Bodil H. Bech (2023). Social well-being and problematic school absence among Danish adolescents: A nationwide cross-sectional study. *Scandinavian Journal of Public Health*. ¹ doi:10.1177/14034948231173176

Lipsky, Michael (2010) *Street Level Bureaucracy: Dilemmas of the Individual in Public Services*. New York: Russell Sage Foundation

Longobardi, Claudio, Serena Ferrigno, Giulia Gullotta, Tomas Jungert, Robert Thornber & David Marengo (2021). The links between students' relationship with teachers likeability among peers, and bullying victimization: the intervening role of teacher responsiveness. *European Journal of Psychology of Education*, 37, 489-506.

Skaaning Knage, Frederikke (2023). Becoming an Absent Student: Analysing the Complex Entanglements in Persistent School Absence. *Human Arenas: An Interdisciplinary Journal of Psychology, Culture, and Meaning*. <https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1007/s42087-023-00329-7>

Skollag (2010:800) 7 kapitlet 2 § och 29 kapitlet 2 §.

Skolverket (2023) *Frånvaro i skolan*

[<https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/ansvar-i-skolfragor/franvaro-i-skolan> Hämtad 2023-11-20].

Skolverket (2023) *Skolplikt och rätt till utbildning*

[<https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/ansvar-i-skolfragor/skolplikt-och-ratt-till-utbildning#Begreppskolpliktochratttillutbildning2023-11-20>]

¹ Vol 0 (Ahead of print) OnlineFirst, May 29, 2023

Skolverket (2010) *Skolfrånvaro och vägen tillbaka: Långvarig ogiltig frånvaro i grundskolan ur elevens, skolans och förvaltningens perspektiv*. Rapport 341. Stockholm: Davidsons Tryckeri AB

SOU 2016:94. *Saknad - uppmärksamma elevers frånvaro och agera*. Utbildningsdepartementet.

Bilaga 1: Informationsbrev

Kandidatuppsats på socionomprogrammet med fokus på hemmasittare

Förfrågan om att delta i en intervju om hemmasittare

Hej,

Vi är två socionomstudenter, Ebba Ulesköld och Johanna Sternskog, som ska skriva vårt examensarbete. Syftet är att undersöka hur skolan arbetar med hemmasittare.

Metoden för datainsamlingen i denna studie är semistrukturerade intervjuer. Detta innebär att ett frågeformulär kommer att användas. Frågorna kommer att vara öppna och behöver inte nödvändigtvis komma i någon specifik ordning.

Intervjun kommer att spelas in och transkriberas för att användas som empiriskt material i vår analys. Det transkriberade materialet kommer att finnas med som bilaga i arbetet.

Intervjun som kommer att genomföras är på åtta frågor och den uppskattade tiden för genomförandet är ca. 60 minuter (medräknat är då information om samtycke och intervjuens genomförande).

Deltagande i intervjun är frivilligt och vid eventuellt deltagande kommer en samtyckesblankett att skrivas på av dig som blir intervjuad. Ditt deltagande är helt frivilligt och att du har rätt att avbryta din medverkan när som helst under processens gång utan att ge en förklaring till detta. Dina uppgifter kommer att hanteras på ett sätt som gör att obehöriga inte kommer att ta del av dem. Även andra uppgifter såsom bostadsort, arbetsplats etc. kommer att ändras eller tas bort för att undvika identifiering.

Vid frågor eller eventuellt deltagande kontakta oss på:

ebba.uleskold@gmail.com

jo5888st-s@student.lu.se

Handledare: marie.sepulchre@soch.lu.se

Bilaga 2: Samtyckesblankett

Samtycke till deltagande i examensarbete vid samhällsvetenskapliga fakulteten

Jag samtycker till att medverka i "Samarbete för framgång: Skolpersonals berättelser om arbetet med hemmasittare"

Jag intygar att jag har fått ta del av muntlig och skriftlig information gällande den kvalitativa intervjustudien som undersöker hemmasittare.

Jag är införstådd med att inspelningen av intervjun samt alla personuppgifter kommer att behandlas konfidentiellt och inte delas med tredje part. Jag har fått möjlighet att ställa frågor som har blivit besvarade. Jag är även medveten om att jag kan avbryta intervjun när som helst utan vidare förklaring.

Lunds universitet, Box 117, 221 00 Lund, med organisationsnummer 202100-3211 är personuppgiftsansvarig. Du hittar Lunds universitets integritetspolicy på www.lu.se/integritet. Du har rätt att få information om de personuppgifter vi behandlar om dig. Du har också rätt att få felaktiga personuppgifter om dig själv rättade. Om du har klagomål på vår behandling av dina personuppgifter kan du kontakta vårt dataskyddsombud via dataskyddsombud@lu.se. Du har även rätt att inge klagomål till tillsynsmyndigheten (Integritetsskyddsmyndigheten, IMY) om du tycker att vi behandlar dina personuppgifter på ett felaktigt sätt.

Ort Datum

Namnteckning

Namnförtydligande

Bilaga 3: Intervjuguide

1. Vad är din roll på skolan?
2. På vilket sätt/hur stöter du på elever som är hemmasittare i din yrkesroll?
3. Hur arbetar du för att motverka och hjälpa elever som är hemmasittare? (förslag, även fråga om konkreta situationer där de arbetat förebyggande/hjälpt någon som är hemmasittare). Kan du ge några exempel på situationer där en elev har blivit hjälpt?
4. Hur stor är möjligheten för en-till-en anpassning för elever som är/har tendenser att vara hemmasittare? Vilka utmaningar finns med detta?
5. Ser du några gemensamma nämnare när det kommer till bakomliggande orsaker hos elever som är hemmasittare?
6. Finns det möjlighet att arbeta förebyggande (på er skola) för att motverka att elever blir hemmasittare om ni ser tendenser till det?
7. Hur samarbetar ni som personal på skolan kring elever som är hemmasittare?
8. Kan du berätta om något konkret exempel där du arbetat med en elev som varit hemmasittare?
9. Finns det något övrigt du vill berätta om hemmasittare eller ditt arbete med eleverna?

